
AZ ANYAI ÉS APAI PRENATÁLIS KÖTŐDÉS ÖSSZEFÜGGÉSEI

Szerzők: Szeberényi Noémi Petra és Tankó Zsanett Kata

Konzulens: Dr. Pohárnok Melinda

Absztrakt

Jelen munkánkban az anyai és apai prenatális kötődés közötti összefüggést és az azt befolyásoló tényezőket igyekeztük feltárni, kiemelt figyelmet fordítva az apai bevonódási szándék, az arra vonatkozó anyai elvárás, illetve a párkapcsolati interakciók minőségének szerepére. Online kérdéssorunk a Magzati Kötődés Kérdőívet, az Apai bevonódásra vonatkozó kérdéssort, illetve a Párkapcsolati Interakció Kérdőívet tartalmazta. Összesen 70 várandós pár, és további 68 kismama adatait vettük fel. Az anyai és apai prenatális kötődés tekintetében nem találtunk korrelációt, és emellett az édesanyák esetén nagyobb fokú magzati kötődés volt megfigyelhető. A feltételezett kapcsolatot az anyai és az apai magzati kötődés között nem moderálták olyan tényezők, mint az apai bevonódás, az anya elvárása az apai bevonódást illetően, vagy a párkapcsolati interakciók minősége. Végezetül egy regressziós modellben vizsgáltuk azokat a tényezőket, melyek bejósolhatják a prenatális kötődés erősségét a várandós anyáknál és apáknál. Az általunk kijelölt tényezők együttesen a szülő-magzat kötődés szignifikáns bejósolónak bizonyultak, melyek közül a férfiak esetén az apai bevonódási szándék, a nők esetén pedig a gesztációs kor, illetve a párkapcsolati interakciók minősége emelkedett ki. Eredményeink rámutatnak annak fontosságára, hogy az anyai és apai prenatális kötődést együttesen, egymás kontextusában tárgyaljuk, emellett azt láthatjuk, hogy az apa-magzat kötődés esetén kiemelt fontosságú lehet az édesapa bevonódási szándéka.

Kulcsszavak: prenatális kötődés, apai bevonódás, párkapcsolati interakció

Tartalomjegyzék

1. Elméleti háttér	1
1.1 A prenatális kötődés fogalma	1
1.2 Az anya-magzat és apa-magzat kötődés	4
1.3 Az anyai és apai prenatális kötődés közötti kapcsolatot befolyásoló tényezők	7
1.3.1 Az apai bevonódás	7
1.3.2 Párkapcsolati minőség.....	8
2. Kutatásunk fő kérdései	10
3. Módszerek	10
3.1 Vizsgálati minta.....	10
3.2 A vizsgálat menete.....	12
3.3. Mérőeszközök.....	13
3.3.1 Magzati Kötődés Kérdőív	13
3.3.2 Magzati Kötődés Kérdőív szerkezeti elemzése	14
3.3.3 Apai bevonódás.....	16
3.3.4 Az apai bevonódási kérdőív szerkezeti elemzése	17
3.3.5 Párkapcsolati Interakció Kérdőív	19
4. Eredmények.....	19
4.1 Leíró statisztika.....	19
4.2 Hipotézisek tesztelése.....	20
4.2.1 Az anyai és apai magzati kötődés összehasonlítása.....	20
4.2.2 Az anya-magzat és apa-magzat kötődés közötti korreláció	21
4.2.3 Az anyai és apai prenatális kötődés korrelációjának moderációs analízise	22
4.2.4 A szülő magzathoz való kötődésére vonatkozó modellek	23
5. Diskusszió.....	24
6. Kutatásunk limitációi	32
7. Köszönetnyilvánítás	33
8. Irodalomjegyzék.....	34

1. Elméleti háttér

A szülővé válás folyamata, a gyermek várásának időszaka, olyan tapasztalásokat hoz el egy leendő édesanya és édesapa életében, melyek alapjaiban forgatják fel azt. Változások mennek végbe testi, lelki és szociális szinten, a várandós nő és férfi felkészül leendő szerepére, és mint ahogy azt számos szerző is leírta (Andrek, 2019; Condon, 1985; Ustunsoz és mtsai., 2010), ebben az időszakban gyökerezik a szülő és a leendő gyermek kapcsolódásának, kötődésének kialakulása is.

A várandósság kilenc hónapja tehát lehetőséget ad a nők és a férfiak számára, hogy ráhangolódjanak az elkövetkező életszakaszra és annak kihívásaira, illetve elinduljanak az anyává, apává válás útján (Andrek, 2019). Ma már nem csak a nők, hanem a férfiak is részt vesznek a csecsemő, - illetve gyermekgondozásban, így az együtt élő párok többnyire együttműködve, munkamegosztással látják el a háztartás és gyermekük körüli feladatokat (Kerekes, 2017). Ez a változás pedig nem csupán az újszülött- és csecsemőkorban tapasztalható: napjainkban rendkívül gyakori, hogy a kismamát párja elkíséri különböző szűrővizsgálatokra, együtt készülnek az új családtag érkezésére, és a férfi is jelen van a gyermek születésekor (Andrek, 2019). Figyelembe véve, hogy az apák egyre inkább bevonódnak az utódgondozásba, valamint a gyermek érkezésére való felkészülésbe, konzekvens lehet az a feltételezés, miszerint az anya-magzat kötődés fontossága mellett érdemes nagyobb figyelmet szentelni a leendő édesapa és magzata közötti kapcsolódásnak is. A „várandós” férfiak esetén kialakuló prenatális kötődés létezésének vitathatatlan bizonyítékai ellenére (Condon, 1985) az anya-magzat kötődéshez képest jelentősen kevesebb irodalom foglalkozik az előbbi jelenséggel, az olyan aktuális, naprakész szakirodalom pedig, mely a kötődést a két nem szempontjából hasonlítani össze, majdhogynem hiátust képez. Véleményünk szerint ez azért lenne kiemelten fontos, ugyanis mindkét fél magzathoz való kötődése esszenciális a gyermek pszichoszociális fejlődése és a pár közötti harmónia megteremtésének szempontjából (Della Vedova és mtsai, 2019; Ustunsoz és mtsai., 2010). Mindemellett, a leendő édesanyák és édesapák perspektívájának együttes, átfogó vizsgálata segíthet abban, hogy jobban megismerjük és megértsük a két nem magzattal való kötődésének jellegét és azok interakcióját, illetve, hogy hogyan lehet megfelelő táptalajt biztosítani annak kialakulásához, fejlődéséhez.

1.1 A prenatális kötődés fogalma

John Bowlby az 1950-es évek végére fogalmazta meg az ún. kötődéselmélet alapgondolatait. A szerző citációs klasszikussá vált meghatározása szerint kötődési viselkedés minden olyan

veleszületett, humánspecifikus viselkedésmintázat, melyet az anya közelségének megteremtése és fenntartása, illetve megnyugtató viselkedésének kiváltása érdekében tesz a gyermek. Bowlby öt ilyen viselkedési formát emel ki, mégpedig a szopást, sírást, mosolygást, kapaszkodást, valamint a követést (Hámori, 2018). Bowlby a kötődés definiálásakor egy olyan kötelékről beszélt, mely a szülő és már megszületett gyermeke között alakul ki, és mely értelmében a gyermek kötődik elsődleges gondozójához (és nem fordítva), hogy aztán ez kiváltsa a szülő gondozói viselkedését, mint kötődési viselkedésre adott válaszreakciót (Andrek, 2019). A leírt meghatározásnak és gondolkodásnak megfelelően Condon 1993-ban azt a megfigyelést tette, miszerint a kötődésről szóló akkori szakirodalom körülbelül 90 százaléka a csecsemőnek a szülőhöz (általában az anyához) való kötődését vizsgálta, írta le – ezzel szemben a szülő csecsemőjéhez való kötődése már sokkal kevesebb figyelmet kapott. Mára számos szerző hivatkozik egy olyasfajta érzelmi kötelékre, mely a szülőkben alakul ki a még meg nem született gyermekük (vagy éppenséggel csecsemőjük) irányába (Rubin, 1976; Condon, 1985; Mercer és mtsai., 1988; Müller, 1989; Schodt, 1989; White és mtsai., 1999), ennek előzményeként pedig szükségessé vált a klasszikus definíció újragondolása, tágabb keretekben való értelmezése, annak érdekében, hogy a kötődés fogalma a prenatális kontextusban is értelmezhető lehessen.

Mint ahogy azt Cranley (1981) is megfogalmazta, számos bizonyíték áll rendelkezésünkre arra a feltételezésre vonatkozóan, miszerint a szülő-gyermek kötődés gyökerei már a várandósság idejére is visszanyúlnak. Azt az elképzelést, miszerint a várandósság alatt a leendő édesanya valamiféle érzelmi kötődést alakít ki még meg nem született gyermekével, először Deutsch vetette fel 1944-ben, méghozzá pszichoanalitikus megfigyelések alapján (idézi Condon, 1985). 1970-ben Kennel és munkatársai a halvaszületett gyermeküket gyászoló nők gyászreakcióit vetették vizsgálat alá, ami további bizonyítékként szolgált a várandósság alatti érzelmi kötődés létjogosultságára (Condon, 1985).

1974-ben Leifer gyermeket váró nőkkel végzett vizsgálata során azt a következtetést vonta le, hogy a gesztációs idő előrehaladtával a leendő anyák egyre inkább igyekeznek érzelmi kapcsolatot kialakítani a magzattal, különböző kötődési viselkedéseken keresztül. Olyan jellegzetes viselkedési formákat jegyzett fel, mint a magzathoz való hangos beszéd, a leendő gyermek becézése vagy a magzati mozgás csitítása (idézi Andrek, 2019).

Ezen eseményeket követően Reva Rubin (1976) – akinek a prenatális kötődés elméleti alapjainak leírását köszönhetjük – arról a megfigyeléséről írt, miszerint a leendő édesanyák igyekeznek biztonságos környezetet teremteni kezdetben önmaguk, majd természetesen a

magzat számára is. Rubin (1976, 370. o.) ekkor azt fogalmazta meg, hogy a leendő édesanya ebben a tudatosságban, és gyermekéhez való kötődés érzésében kapcsolódik be a várandósgondozásba, méghozzá a gyermeke egészsége, épsége érdekében – ez alapján pedig láthatjuk, hogy ekkorra a magzattal való kötődés kialakításának gondolata már igencsak elkezdte beinni magát a várandósság pszichológiájának szakirodalmába.

Mivel egyre csak gyarapodtak a szülő-magzat kötődés létét alátámasztó bizonyítékok, egyre több kutatás kezdett foglalkozni a prenatális kötődés jelenségével, szükségessé téve ezzel különböző definíciók létrejöttét. Mivel nem született egy egységes, általánosan elfogadott meghatározás, így a szakirodalmak jeles írói különböző, némileg eltérő munkadefiníciókat alkalmaznak. Cranley (1981) prenatális kötődés fogalma azt takarja, hogy a nők milyen mértékben vesznek részt olyan viselkedésekben, mely a még meg nem született gyermekükkel való kapcsolatot és interakciót foglalja magában – és ennek leírásával az ő nevéhez köthető az első anya-magzat kötődést leíró definíció megalkotása (Brandon és mtsai., 2009). Később, Mary Elizabeth Müller (1989) új munkadefiníciót alkalmazott a jelenség leírására – szerinte egy egyedülálló kapcsolatról van szó, mely az anya és magzata között alakul ki, ezek az érzések pedig nem függnek attól, hogy az anyának milyen érzései vannak önmagával, mint várandós nővel, és mint leendő anyával kapcsolatban. Mindezek mellett Condon és Corkindale (1997) egy harmadik munkadefiníciót alkalmazott kutatásához, munkájukban ugyanis a kötődés fogalmára úgy utalnak, mint egy érzelmi kötelékre, mely általában a várandós nő és még meg nem született gyermeke között alakul ki.

Láthatjuk tehát, hogy a koncepció, miszerint az anya már a várandósság időszakában is kontaktust alakít ki leendő gyermekével relatíve hosszú múltra tekint vissza. Ezzel ellentétben, a hagyományos, és sokáig meg nem kérdőjelezett vélekedés szerint az apaság, az apává válás akkor veszi kezdetét, mikor a férfi először alakít ki vizuális és taktilis kapcsolatot újszülött gyermekével (Condon, 1985). Így a prenatális kötődés jelenségének kezdeti meghatározásai többnyire csupán az édesanyára utalnak, és később, az apa-magzat kötődés relevanciáját felismerve születtek meg a pár férfi tagjára is kiterjesztett definíciók.

Fel szeretnénk hívni az olvasó figyelmét arra, hogy a prenatális kötődést taglaló szakirodalmak szerzői szembetűnő gyakorisággal alkalmazzák az *attachment* kifejezést, mellyel a klasszikus, Bowlby-féle kötődés-fogalom esetén is találkozhatunk. Lényeges azonban, hogy a magzati kötődés, ahogy Condon (1993) is fogalmaz, a szülő kötődése gyermekéhez – tehát ezen jelenség nem az eredeti *attachment*-fogalom keretein belül értelmezendő. Ennélfogva úgy véljük, a prenatális kötődés közelebb áll az ún. *bonding* fogalmához, mely egy olyan affektív köteléket

jelent, ami a szülő gyermekéhez fűződő érzéseit, gondolatait fejezi ki (Andrek, 2019). Mégis, inkább az *attachment* megnevezés írta be magát a várandósság pszichológiájának szakirodalmába, hiszen a *bonding*-al, mint kifejezéssel csupán elvétve találkozhatunk. Azzal a gondolattal enyhítenénk azonban a szülő-magzat kötődés meghatározását körülvevő inkonzisztencián, miszerint véleményünk szerint célszerű e jelenséget a hagyományos kereteken túlmenően értelmezni. Láthatjuk, hogy a Bowlby-féle elmélet születésekor a magzattal kialakuló kötődésről való tudás még csak gyerekcipőben járt, mi több, az első definíció csupán 1981-ben, Cranley munkája nyomán látott napvilágot. A prenatális kötődés jelenségére vonatkozó tudás hiányában nem meglepő, hogy az akkori meghatározás nem tesz eleget azon követelményeknek, melyeket majd csak későbbi kutatások fektettek le (lásd Cranley, 1981; Müller, 1989; Condon és Corkindale, 1997; Doan és mtsai., 2003). Így tehát, a prenatális kötődés fogalmának rugalmas módon való kezelése, illetve a különböző, akár kutatóként eltérő munkadefiníciók használata vált szükségessé.

1.2 Az anya-magzat és apa-magzat kötődés

Bár napjainkban számos tanulmányt olvashatunk az anya-magzat kötődésről, az apai prenatális kötődést tárgyaló írásokból némileg kevesebb áll rendelkezésünkre (Della Vedova és mtsai, 2019), mindemellett pedig a szakirodalomnak csupán töredéke vizsgálja a jelenséget egyszerre mindkét szülő szempontjából (Condon, 1985; Mercer és mtsai., 1988; Schodt, 1989; White és mtsai., 1999; Wilson és mtsai, 2000; Lorensen és mtsai., 2004; Righetti és mtsai, 2005; Ustunsoz és mtsai., 2010; Maas és mtsai, 2012; van Bakel és mtsai, 2013; Camarneiro és de Miranda Justo, 2017; Andrek, 2019; Della Vedova és mtsai, 2019). Tekintettel továbbá arra, hogy az anya-magzat és apa-magzat kötődést összefüggéseiben vizsgáló, magyar nyelvű kutatások alig találhatók a szakirodalomban (Andrek, 2019), kiemelten indokolt lehet annak további, a témát részletesen tárgyaló vizsgálatokkal való bővítése.

Az apai prenatális kötődés kapcsán a kutatók első kérdései között szerepelt, hogy milyen fő eltérések figyelhetők meg a két nem tükrében, valamint, hogy egyáltalán mutatkozik-e mérhető különbség a magzati kötődés minőségére, intenzitására nézve. Azok az összehasonlító tanulmányok, melyek rendelkezésünkre állnak, némi inkonzisztenciát mutatnak az ezzel kapcsolatos megfigyeléseikben (Ustunsoz és mtsai., 2010). Egyes szerzők a férfiak esetén magasabb vagy hasonló szintű prenatális kötődést találtak, mint a nőknél (White és mtsai, 1999; Wilson és mtsai, 2000), míg mások adatai alapján az anyák esetén mérhető magasabb fokú kötődés a várandósság időszakában (Condon, 1985; Mercer és mtsai, 1988; Schodt, 1989; Lorensen és mtsai., 2004; Ustunsoz és mtsai, 2010; Camarneiro és de Miranda Justo, 2017;

Della Vedova és mtsai, 2019). A legtöbb szerző az utóbbival konzisztens következtetésre jutott, mely eredményt gyakran azon egyszerű okra vezetik vissza, hogy míg a nőnek lehetősége van testi tapasztalatokon keresztül megélni a várandósságot, illetve képes közvetlen kapcsolatot kialakítani a magzattal, a férfi ezt csupán párja közvetítésével teheti meg (Mercer és mtsai., 1988; Condon, 1993; Lorensen és mtsai., 2004; Ustunsoz és mtsai., 2010; Della Vedova és mtsai, 2019; Fijalkowska és Bielawska-Batorowicz, 2019). Szeretnénk megjegyezni azonban, hogy a prenatális kötődés fogalmának újabb meghatározásai szerint egy olyan összetett konstruktumról beszélhetünk, amely érzelmi, kognitív és viselkedéses elemeket egyaránt tartalmaz (Brandon és mtsai., 2009; Andrek, 2019). Ez alapján úgy véljük, hogy a jelenség lényegét két dimenzió mentén értelmezhetjük: beszélhetünk (1) egyfajta belső megélésről, mely tartalmazza a magzatról szőtt fantáziákat, reprezentációkat, valamint a hozzá fűződő érzelmeket, illetve (2) külső tapasztalásokról, mely a várandósság alatti fizikai változásokat, viselkedéses megnyilvánulásokat foglalja magában. Ugyan vitathatatlan a várandósság testi szinten való megélésének, közvetlen megtapasztalásának szerepe, nem csupán ezen szempontot szükséges szem előtt tartanunk. Így bár egyetértünk azzal az elképzeléssel, miszerint az apai prenatális kötődés egyes aspektusai nem választhatóak el élesen az édesanya közelségétől, illetve kettejük kapcsolatától, mégis elképzelhetőnek tartjuk, hogy az apa-magzat kötődés érzelmi, reprezentációs szintjén kevésbé lesz lényeges szempont az anyák közvetítő szerepe. Figyelembe véve azonban, hogy az említett biológiai korlát hatással lehet arra, hogy az apa milyen mértékben képes kapcsolódni a magzathoz, úgy véljük elengedhetetlen vizsgálati szempont az édesapa várandósságba való bevonódási szándéka, valamint az, hogy az édesanya támogatja-e partnerét az erre való törekvéseiben – e gondolat a későbbiekben kerül bővebb kifejtésre.

Ugyan számos kutatás szerint a nők esetén magasabb szintű prenatális kötődés figyelhető meg a várandósság valamennyi szakaszában (Condon, 1985; Mercer és mtsai., 1988; Schodt, 1989; Lorensen és mtsai., 2004; Ustunsoz és mtsai., 2010), annak alakulásában hasonló mintázatok figyelhetők meg a férfiak tekintetében is. A leendő édesanyák és édesapák esetén is kiemelkedő eseménynek számít az első magzatmozgás megtapasztalása, hiszen ezt követően a kötődés fejlődése drasztikus növekedésnek indul. Az első magzatmozgás következtében a magzat „láthatóságát”, létezésének realitását, valamint annak valódiságát körülölelő érzések mind egyre intenzívebbé válnak, majd az ez utáni időszakban is növekvő tendenciát mutatnak (Condon, 1985). A legtöbb tanulmány szerint a prenatális kötődés progresszíven fejlődik a gesztációs idő előrehaladtával a pár női tagjánál (Condon, 1985; Righetti és mtsai, 2005;

Andrek, 2019), viszont kevés információnk van arról, hogy ez a fejlődés a leendő apáknál is tetten érhető-e.

Mindemellett a magzatról szőtt fantáziák, gondolatok, érzések a leendő édesanyák és édesapák esetén szintén igen hasonlatosak, habár ezt a várandós anyák sokkal nagyobb valószínűséggel fejezik ki nyíltan a viselkedésükben. Tehát bár a nők és a férfiak esetén a „belső világ” tapasztalatai (a belső reprezentáció, és az arra adott érzelmi válaszok) igen hasonlóak lehetnek, az ezeknek a gondolatoknak és érzéseknek a „külső világ” szerinti viselkedési kifejeződése már eltérő. Ennélfogva a leendő édesapák általánosságban kevesebb időt töltenek a magzatról való gondolkodással vagy a róla való beszéddel, és emellett kevesebb alkalommal lépnek interakcióba még meg nem született gyermekükkel (Condon, 1985). A két nem között tehát feltehetően nem minőségi, hanem inkább mennyiségi különbségről beszélhetünk, mely mellett az édesapának is lehetősége van a születendő gyermekkel való kapcsolat kialakítására. Egy tanulmány eredményei szerint az apák magzathoz fűződő gondolatainak és érzéseinek a minősége fontosabb szerepet kap a leendő gyermekről létrejövő reprezentáció alakulásában, mint az, hogy mennyi időt töltenek a magzatról és leendő gyermekükről szóló fantáziálással. A magzatról alkotott reprezentációk pedig erősen kapcsolódnak a prenatális kötődéshez is (Vreeswijk és mtsai, 2014).

Összefoglalva a fentieket, a prenatális kötődés mértékére vonatkozó nemi eltérés ellenére számos párhuzam figyelhető meg az édesanyák- és apák esetén a kötődés kialakulásában és fejlődésében. Az említetteken túl beszélhetünk még számos olyan tényezőről, mely mindkét nem esetében igen fontos a magzati kötődés tekintetében: ilyen például a szülő életkora, a pár gyermekeinek száma, a párkapcsolat minősége, vagy akár a pár másik tagjánál észlelhető prenatális kötődés mértéke (Weaver és Cranley, 1983; White és mtsai, 1999; Ustunsoz és mtsai., 2010; Camarneiro és de Miranda Justo, 2017; Andrek, 2019; Della Vedova és mtsai, 2019). Jelen munkánkban ezen megfigyelések közül a két szülő prenatális kötődése közötti együttjárást, illetve a párkapcsolati tényező fontosságát emelnénk ki, hiszen fókuszunkban nem csupán az anya-magzat és apa-magzat kötődés együttes vizsgálata áll, hanem az is, hogy a jelenséget egy komplex rendszerben vegyük górcső alá, ahol a két szülő magzathoz, illetve egymáshoz való kapcsolódása egyaránt kiemelt tényező. Úgy gondoljuk, hogy azon faktorok és összefüggések vizsgálata, melyek hatással lehetnek a prenatális kötődés alakulására, illetve fejlődésére, kiemelt fontosságúak (ha nem alapvetőek) a várandósság pszichológiájáról való tudásunk bővítésére – ezen tudás ugyanis számos, a gyakorlatban is hasznosítható lehetőséget rejt magában (Della Vedova és mtsai., 2019).

1.3 Az anyai és apai prenatális kötődés közötti kapcsolatot befolyásoló tényezők

Jelen kutatásunkban azon tényezőket igyekszünk feltárni, melyek közvetlenül hatással lehetnek az apai prenatális kötődésre, illetve befolyásolhatják azon korrelációs kapcsolatot, mely az anya-magzat és apa-magzat kötődés között feltételezhető. Ezen faktorok közül kettőt emelnénk ki, mégpedig az apai bevonódást, valamint a párkapcsolati interakciókat (mint a kapcsolat minőségének indikátorait; lásd Kopcsó, 2021), melyek a következő alfejezetekben kerülnek kifejtésre.

1.3.1 Az apai bevonódás

May (1982) már négy évtizede felhívta a figyelmet arra, milyen változatos előnyökkel jár az, ha az édesapa aktív szerepet vállal a várandósság, illetve szülés folyamán. Az apai bevonódás többek között hatással lehet a születés biztonságos lefolyására, és az azt követő időszak alkalmazkodási nehézségeinek mértékére, a csecsemő egészségére, az apa és gyermeke, illetve a pár két tagja közötti közelség érzésére, de még a férfi önbecsülésére is (lásd May, 1982). Bár az apai bevonódás, mint fogalom számos szakirodalomban megjelenik, annak értelmezése, meghatározása némileg eltérő lehet (May, 1982). Egy fókuszcsoporthoz tartozó kutatásban például azt fogalmazták meg, hogy „a férfi szerepe a várandósság során az, hogy elérhető, türelmes és megértő társa legyen párjának”, illetve, hogy „fizikai, érzelmi, és anyagi szinten is támogatást nyújtson a számára” (Alio és mtsai, 2013, 5.-6. o.). Ugyanezen írásban megjelenik a résztvevők által leírt „ideális apa” képe is, aki bevonódást mutat a várandósságba azáltal, hogy részt vesz az ultrahang-vizsgálatokon, szülésfelkészítő órákon, bekapcsolódik a várandósgondozásba, illetve jelen van a szülés folyamán (Alio és mtsai, 2013). Visszatekintve May (1982) gondolataira láthatjuk azonban, hogy ezen megközelítés az apai bevonódás viselkedéses aspektusát emeli ki, bár a jelenséget érzelmi és viselkedéses szinten egyaránt megközelíthetjük. Ennek értelmében beszélhetünk egyfajta fizikai részvételről (például szülésfelkészítő órákon vagy különböző vizsgálatokon való jelenlét), valamint érzelmi beleélésről is (tehát, hogy az apa mit tapasztal emocionális szinten). Fontos megemlíteni, hogy a bevonódás ezen két komponense nem feltétlenül mutat konzisztenciát, hiszen az is elképzelhető, hogy az apa megélése alapján nagyobb fokú bevonódást ír le, mint ahogy az a viselkedéséből feltételezhető lenne (May, 1982).

Fontosnak tartjuk hangsúlyozni, hogy bár úgy tűnik, az apa-magzat kötődés fejlődéséhez nélkülözhetetlen az, hogy a férfi szándékában álljon részt venni és kapcsolódni a várandósság, illetve szülés során, nem elhanyagolható az a szempont, miszerint az édesanya támogatja-e

párját ezen törekvéseiben. Mint ahogy azt írásában May (1982) is fejtegeti, az édesanya várandósság alatti elvárásai alapján bejósolhatóvá válik az apa bevonódásának mértéke. Abban az esetben ugyanis, ha az anya szeretné, hogy párja aktívan részt vegyen a gyermek gondozásában, akkor az apánál is nagyobb valószínűséggel jelennek meg hasonló elvárások (May, 1982). Visszaulva továbbá azon gondolatra, miszerint az anya egyfajta közvetítő szereppel bírhat az apa-magzat kapcsolat létrejöttében, elképzelhető, hogy egy bizonyos mértékig a pár női tagja hatással lehet arra, az apa milyen mértékben vonódik be a várandósságba.

Bár számos, az apai bevonódás fontosságát hangoztató munkával találkozhatunk, az előnyök között csupán elvétve szerepel a jelenség apa-magzat kötődésre gyakorolt hatása (Della Vedova és mtsai, 2019). Ilyen például Della Vedova és munkatársainak (2019) kutatása, mely eredményei szerint az apa-magzat kötődéssel kapcsolatban álló tényezők között szerepel az apa várandósságba történő bevonódása, valamint az, hogy az apa milyen attitűdöt érzékel a párja felől a terhesség kezdete óta. Egy másik tanulmányban, mely témájaként az apai identitás formálódását jelölte ki, szintén megjelenik az elképzelés, miszerint nagyobb fokú prenatális kötődés tapasztalható az édesapáknál abban az esetben, ha nagyobb fokú bevonódást tanúsítanak még meg nem született gyermekük felé, és úgy észlelik magukat, mint gyermekük gondozója (Habib és Lancaster, 2010).

1.3.2 Párkapcsolati minőség

A prenatális kötődés szakirodalmának egyes írásaiiban megjelenik a gondolat, miszerint az anya és apa magzati kötődése két olyan tényező, mely együttjárást mutat, hatással lehet egymásra (Ustunsoz és mtsai., 2010; White és mtsai., 1999). Ustunsoz és munkatársai (2010) megállapítása szerint kutatásukban az anya-magzat kötődés, valamint az apa-magzat kötődés volt a leginkább pozitív hatással egymásra a várandós nők és partnereik magzati kötődését befolyásoló változók között. Ezen kívül egyes szerzők felvetették, hogy nemcsak az anyánál mérhető prenatális kötődés mértéke lehet hatással az apa-magzat kötődésre és fordítva, hanem feltételezhetően a kettejük kapcsolata, annak erőssége és intimitása is befolyásoló erővel bír (Andrej, 2019; Müller, 1989; Weaver és Cranley, 1983).

Egy Alio és munkatársai (2013) által vezetett fókuszcsoportos kutatás során a női és férfi résztvevők is egyetértettek abban, hogy a gyermekvárás időszakában a szülők kapcsolata kulcsfontosságú lehet annak tekintetében, hogy az apa milyen mértékben vonódik be a várandósságba. Mint ahogy a szerzők is fogalmaztak: „mivelhogy az apai bevonódás minden

esetben a gyermeket hordozó édesanyán keresztül valósul meg, a két szülő közötti kapcsolat rendkívül fontos, és meghatározó az apa bevonódásának a szempontjából” (Alio és mtsai, 2013, 10. o.). Feltételezhető, hogy az édesapának akkor van lehetősége bevonódni a várandósság élményébe, illetve kapcsolódni még meg nem született gyermekéhez, amennyiben az anya támogatja, segíti őt ezen törekvéseiben. Ennek következtében kiemelt fontosságú lehet a párkapcsolat minőségének feltérképezése mind az apa bevonódása, mind pedig a magzathoz való kapcsolódása szempontjából.

Ugyan születtek kutatások a prenatális kötődés és párkapcsolati minőség közötti kapcsolat feltárása céljából, eredményeik alapján nem vonható le egyértelmű következtetés. Egyes szerzők szignifikáns, pozitív irányú kapcsolatot véltek felfedezni a két jelenség között (Andrek, 2019; Mercer és mtsai, 1988; Ulu és Bayraktar, 2018; Weaver és Cranley, 1983), míg mások mintáján nem mutatkozott megfelelő erősségű korreláció (Morris és mtsai, 2022; Müller, 1989). Ezen inkonzisztencia hátterében az állhat, hogy különböző kutatók más-más fogalmi meghatározást és mérőeszközt alkalmaztak a párkapcsolati minőség vizsgálatakor (Müller, 1989). További kérdést vethet fel, hogy a férfiak esetén a magzattal való kapcsolat kialakítása, a leendő gyermek megismerése az anyán keresztül történik, így az apák ilyen szempontból jobban függenek a partnerüktől és a velük való pozitív kapcsolattól, mint a nők. Mivel az édesanya képes önállóan, „első kézből” megélni a magzathoz fűződő tapasztalatait, az anyai prenatális kötődés kialakítása életének minden más kapcsolatától függetlenül is megtörténhet (Müller, 1989). Egy friss tanulmányban arról olvashatunk, hogy bár nem találtak szignifikáns kapcsolatot a magzati kötődés és a szülők párkapcsolati elégedettsége között, egy bizonyos interakciós hatásra lettek figyelmesek: azoknál az apáknál, akik nagyobb fokú párkapcsolati elégedettségről számoltak be, erősebb kapcsolat mutatkozott az apa-magzat, illetve anya-magzat kötődés között (Morris és mtsai, 2022).

Megalapozottan feltételezhető tehát, hogy a párkapcsolati tényező egy alapvető fontosságú faktor lehet a prenatális kötődés mérésekor, különösen, ha vizsgálódásunk hátterében egy olyan rendszerszintű szemlélet áll, melyben az anya és apa is kiemelt szerepet kap. Mindebből kifolyólag javaslatot teszünk további kutatások lebonyolítására, melyek új perspektívából, a még kevésbé vizsgált magyar mintán tárják fel a szülők párkapcsolata és a prenatális kötődés asszociációját.

2. Kutatásunk fő kérdései

Jelen kutatásunk célja az anya-magzat és apa-magzat kötődés közötti kapcsolat, illetve feltételezett asszociációt befolyásoló tényezők feltárása volt.

1. hipotézis: A pár tagjai között az apai és anyai kötődés mértéke nem tér el egymástól szignifikánsan.

2. hipotézis: Az anya-magzat és apa-magzat kötődés mértéke pozitív együttjárást fog mutatni.

3.a/3.b/3.c hipotézis: Az alábbi tényezők moderálják az anya-magzat és apa-magzat kötődés kapcsolatának erősségét:

a. az édesapa bevonódása a várandósságba, bevonódási szándéka a szülés élményére, illetve a leendő gyermek gondozására vonatkozóan. Feltételezzük, hogy a magasabb fokú apai bevonódás erősíti a leírt asszociációt.

b. az édesanya attitűdje, elvárása az apai bevonódásra vonatkozóan. Feltételezzük, hogy a magasabb apai bevonódásra vonatkozó elvárás erősíti a korreláció erősségét.

c. az anya és az apa párkapcsolati interakcióinak minősége. Feltételezzük, hogy a nők és férfiak esetén vizsgált pozitív interakciók magasabb átlagértéke, illetve a negatív interakciók alacsonyabb átlagértéke mellett erősebb fokú korreláció mérhető.

4. kutatási kérdés: Kíváncsiak voltunk arra, hogy a felsorolt vizsgált változóink közül melyek azok, amelyek bejósolják az apai és az anyai prenatális kötődés mértékét: a szülő életkora, paritás, gesztációs kor, az apai bevonódás vagy az anya elvárása az apai bevonódásra vonatkozóan, párkapcsolati interakciók minősége.

3. Módszerek

3.1 Vizsgálati minta

Kutatásunkban összesen 208 fő vett részt, akiknek adatait két független mintában vizsgáltuk. Az első mintánkat a kérdőívet kitöltött összes várandós szülő alkotta, melyben 138 nő és 70 férfi szerepelt. Második mintánkat pedig 70 gyermeket váró pár tette ki. A két különálló minta használata lehetővé tette számunkra, hogy a leendő szülőket, mint egyéneket, és mint pár tagjait egyaránt tanulmányozhassuk. A demográfiai adatok részletesen az *1. sz. táblázatban* megtekinthetők.

1. táblázat: A teljes mintára vonatkozó demográfiai adatok

	Teljes minta
N	208
Életkori tartomány	21-49
Átlag életkor	30,692
Gesztációs kor tartomány	6-40
Átlag gesztációs kor	25,428

	N	%
Nem		
Férfi	70	33,7%
Nő	138	66,3%

Iskolai végzettség

8 általános, szakmunkásképző, befejezetlen középiskola	18	8,7%
Befejezett középiskola (befejezetlen felsőfokú tanintézet)	80	38,5%
Befejezett főiskola, felsőfokú tanintézet	25	12%
Befejezett egyetemi alapképzés (pl.: BA)	41	19,7%
Befejezett egyetemi mesterképzés (pl.: MA, Msc)	39	18,8%
Befejezett doktori képzés (pl.: Phd)	5	2,4%

Párkapcsolati státusz

Házasság	177	85,1%
Együttélés	30	14,4%
Kapcsolat, együttélés nélkül	1	0,5%

Teljes munkaidős munkavégzés (heti 40 vagy több órában)	155	74,5%
Részmunkaidős munkavégzés (maximum 39 óra hetente)	4	1,9%
Munkát keresek	2	1%
Munkanélküli vagyok, de jelenleg nem keresek munkát	8	3,8%
Diák	4	1,9%
Magánvállalkozó/Szabadúszó	11	5,3%

Munkára alkalmatlan	1	0,5%
Egyéb	23	11,1%

Anyagi helyzet

Jövedelmemből mindenre futja és félre is tudok tenni	58	27,9%
Jövedelmemből mindenre kényelmesen futja	60	28,8%
Nincsenek anyagi gondjaim, de félre már nem tudok tenni	65	31,3%
Jövedelmem éppen csak fedezi a költségeimet	20	9,6%
Jövedelmem a költségeimet sem fedezi	5	2,4%

Gyermekek száma

0	143	68,8%
1	46	22,1%
2	12	5,8%
3	4	1,9%
4	2	1%
5	1	0,5%
Ikerterhesség	2	1%
Tervezett	180	86,5%

3.2 A vizsgálat menete

A jelen kutatás elvégzéséhez a Google Forms kérdőív készítő programját használva egy online önkitöltéses űrlap segítségével gyűjtöttünk elsődleges adatokat. A kérdőív csomag terjesztése főként közösségi média felületeken (Facebook) történt. A vizsgálatban önként résztvevők a kitöltés megkezdése előtt tájékoztatást kaptak a kutatás céljáról, önkéntes jellegéről, a megszakítás lehetőségéről, valamint biztosítottuk őket anonimitásuk felől (a Tájékoztató-beleegyező nyilatkozatot lásd *1. sz. melléklet*). Továbbá a részvétel anyagi és egyéb kompenzáció nélkül történt. A beválogatás kritériuma – az aktuális gyermekvárás mellett – kizárólag a betöltött 18. életév volt. A kérdőív kialakításából fakadóan a párok térben és időben egymástól függetlenül is meg tudták válaszolni az adott kérdéseket. Amennyiben a résztvevő megfelelt a kritériumoknak és elfogadta a beleegyező nyilatkozatot, megkezdhette a kitöltést egy bármilyen internet-hozzáféréssel rendelkező elektronikai eszköz segítségével. A kérdőívfelvétel hozzávetőlegesen 10 percet vett igénybe, mely kezdetén minden résztvevőt

megkértünk egy párjával közös kulcsszó megadására, hogy a feldolgozás során azonosítani tudjuk az összetartozó személyeket, és össze tudjuk vetni válaszaikat. Ezt követően a demográfiai adatok megadása után a magzati kötődéssel, apai bevonódással és párkapcsolati minőséggel kapcsolatos kérdések megválaszolására kértük a kitöltőket. Az online adatgyűjtésre egy megközelítőleg 5 hónapos periódus volt megadva, amíg az űrlap fogadta a válaszokat. Az összegyűlt adatok statisztikai kiértékelésre kerültek a végső eredmény meghatározásának céljából.

A kutatást az Egyesített Pszichológiai Kutatásetikai Bizottság (EPKEB) engedélyezte (Referencia szám: 2022-133).

3.3. Mérészközök

A használt kérdéssort több korábban kifejlesztett kérdőívből állítottuk össze, kiegészítve a kutatás szempontjából releváns demográfiai kérdésekkel. Az előzetes kérdések információt gyűjtöttek a kitöltők neméről, életkoráról, iskolai végzettségéről, kapcsolati állapotáról, munkaviszonyáról, jövedelméről, a meglévő gyermekek számáról, az aktuálisan fejlődő magzat gesztációs hetéről, valamint, hogy tervezett volt-e a jelenlegi terhesség és hogy ikreket várnak-e (lásd 2. sz. melléklet). Ezt a részt a kérdőív fő része követte, amelyben a magzati kötődést, az apa terhességbe, szülésbe, korai gyermekgondozásban való apa által tervezett, illetve anya által vágyott bevonódásának mértékét, valamint a résztvevők párkapcsolati minőségét mértük az alábbiakban leírt mérőeszközök segítségével a megadott sorrendben.

3.3.1 Magzati Kötődés Kérdőív

A szülők magzati kötődését egy újonnan kialakított eszközzel, a Magzati Kötődés Kérdőív elnevezésű mérőeszközzel mértük, amelyet a Condon (1993) által korábban létrehozott és validált Maternal Antenatal Attachment Scale (MAAS) és a Paternal Antenatal Attachment Scale (PAAS), valamint ezek magyar fordításának (Makó és Deák, 2014) alapján alkottunk meg. Mivel a MAAS 19 itemet, míg a PAAS csak 16 itemet tartalmaz néhány eltérő elemmel együtt, így a két szülő magzati kötődésének mértékének pontos összehasonlítása nem lehetséges ezen két különböző mérőeszközzel. Az új kérdőív létrehozásának célja ennek a hiányosságnak a kiküszöbölése és egy, a két szülő számára közös mérőeszköz létrehozása volt, hogy lehetővé tegyük a magzati kötődés ugyanazon aspektusainak és az ehhez kapcsolódó szubjektív élményeknek az összehasonlítását. Ennek eléréséhez a két kérdőív (MAAS és PAAS) összevetésével kiválasztottuk azokat a kérdéseket, melyek az anyák és apák esetén egyaránt fel lettek téve, így azok az itemek, melyek mindkét mérőeszköz esetében szerepeltek,

alkotják az új Magzati Kötődés Kérdőívet. Így a végleges skála 14 itemet tartalmaz, amely között 8 fordított item található (item 1, 3, 5, 6, 7, 10, 11, 14) váltakozva egyenes állításokkal, csakúgy, mint a mintául használt eredeti kérdőívekben (lásd 3. sz. melléklet). A kérdések kitérnek a gyermeket váró szülők érzelmi állapotára, attitűdjére, gondolataira, továbbá viselkedésére az éppen zajló terhességi periódus alatt. A résztvevőknek 5 fokú Likert-skálán kellett kiválasztaniuk, hogy a kérdőív kitöltését megelőző két hétre vonatkozóan mennyire tartják igaznak a terhességhez és a magzathoz való viszonyulásuk szempontjából az adott állítást. Az öt lehetőségnek nem volt konzisztens megnevezése, minden tétel esetén eltértek, annak megfelelően, hogy az adott kérdés gyakoriságra, intenzitásra, pozitivitásra, negativitásra stb. vonatkozott, azonban, öt különböző erősséget fejeztek ki a kérdés tárgyának megfelelően egy skálán gyengétől erősig vagy negatívtól pozitívig. A fordított itemek pozitív magzati kötődés irányába való átalakítása után a skálán maximálisan elérhető pontszám 70 lett, ami a legerősebb magzati kötődést jelentette.

3.3.2 Magzati Kötődés Kérdőív szerkezeti elemzése

A Magzati Kötődés Kérdőív szerkezeti elemzése során jelen kutatásunk prenatális kötődési adatait kiegészítettük egyik szerzőnk alapszakos szakdolgozati kutatásának azonos adataival (Szeberényi, 2021), hogy egy nagyobb minta álljon rendelkezésünkre, és megtaláljuk a lehető legalkalmasabb faktorstruktúrát az új kérdéssornak. Ennek eredményeként a Magzati Kötődés Kérdőívre vonatkozó analíziseket egy 297 főből álló bővített mintán végeztük el. A kérdéssor alapjául szolgáló kérdőívek (MAAS, PAAS) szerkezetét figyelembe véve a két faktoros (intenzitás [item 1, 2, 4, 5, 9, 11, 12], minőség [item 3, 6, 7, 8, 10, 13, 14]) szerkezet illeszkedését teszteltük az újonnan létrehozott skálán egy megerősítő faktorelemzés segítségével. A kiértékelt szerkezeti illeszkedés szignifikáns p értéket (<0.001) mutatott, azonban az χ^2 értéke ($\chi^2(76) = 267,663$) meglehetősen magas volt, ami rossz illeszkedésre engedett minket következtetni. Ezen felül, a további vizsgálatok is kedvezőtlen eredményt mutattak (CFI = 0,771; TLI = 0,726; RMSEA = 0,092 [90% CI: 0,08-0,104]) jelezve az előre meghatározott struktúra rossz illeszkedését.

Ennek következtében, hogy meghatározzuk a Magzati Kötődés Kérdőív faktorstruktúráját egy feltáró faktorelemzést hajtottunk végre. Az adatok vizsgálatát követően a Bartlett-teszt eredményei ($\chi^2(91) = 907,329$; $p < 0.001$), valamint a KMO értékek (KMO = 0,811) alapján is alkalmasnak bizonyult a minta a feltáró faktorelemzés végrehajtására. A szerkezet feltárása 1-nél nagyobb sajátértékeken alapult a minimális reziduál értékek kizárásával, amihez főtengety

elemzést alkalmaztunk, ferde (oblimin) forgatással. Az analízis kétdimenziós modellt jelzett, azonban csupán 0,265 mértékű faktorkorrelációval. Továbbá, a két faktor együttesen csak a teljes variancia 32,193%-át magyarázta magas egyediséggel rendelkező tételek által (10 item mutatott 0,5-nél magasabb egyediségi értéket, valamint a további 4 item egyediségi értéke is meglehetősen magas volt [0,432-0,475]), ami a tétel irreleváns közreműködését mutatja az adott faktorban. Amennyiben az alacsony faktortöltéssel ($<0,4$) rendelkező itemeket eltávolítjuk a modellből, ugyan az illeszkedési mutatók kedvezőbb értékeket jeleznek, de a mérőeszköz reliabilitása nem erősödik az egyfaktoros struktúrához képest (teljes kérdőív [14 item] $\alpha = 0,755$; szelektált itemek [11 item] $\alpha = 0,756$), így a 2 faktoros szerkezet alkalmazását és a kérdéssor kevesebb tétellel való használatát elvetettük.

Mivel a kérdőív Cronbach-féle reliabilitási vizsgálata magas megbízhatóságot jelzett 1 faktoros skálaként ($\alpha = 0,755$; $M = 4,247$; $SD = 0,403$; $n = 297$), adódott, hogy ellenőrizzük az egyfaktoros szerkezet jelenlétét. Az egyfaktoros struktúrára elvégzett megerősítő faktorelemzés illeszkedési mutatói ($\chi^2(77) = 352,554$; $p < 0,001$; CFI = 0,671; TLI = 0,611; RMSEA = 0,11 [90% CI: 0,098-0,122]) ugyanakkor nem támasztották alá az egy faktoros struktúra alkalmasságát.

Ennek megfelelően elvégeztünk egy bifaktoros modell analízist, hogy tovább vizsgáljuk a skála lehetséges szerkezetét. A két szinten történő vizsgálat eredményeként azt kaptuk, hogy a tételek megbízhatóan töltenek látens szinten egy, míg manifeszt szinten két faktorra egyidejűleg. Így ez az analízis egy átfogó dimenzió mellett két alskálát valószínűsített, amelyet a jelzett kiemelkedően magas illeszkedési mutatók alá is támasztottak ($\chi^2(63) = 84,523$; $p = 0,037$; CFI = 0,974; TLI = 0,963; RMSEA = 0,034 [90% CI: 0,009-0,052]). Az elvégzett szerkezeti elemzések eredményeit összevetve jól látható, hogy a bifaktoros modell illeszkedési mutatói a legkedvezőbbek, jelezve, hogy ez a modell illeszthető leginkább az általunk létrehozott kérdőívre. Mivel ezen bifaktoros elrendezés alapján az egydimenziós factorszerkezet magas illeszkedési értékeket jelzett, kutatásunkban ezt a struktúrát alkalmaztuk, hogy a magzati kötődés mértékét egyetlen összpontszám mentén értékelhessük, de fontos megjegyeznünk, hogy a főskála mellett az alskálák is további, részletesebb információval szolgálhatnak az értékelés során. Az elvégzett faktorelemzések pontos eredményeit a 2. sz. táblázat tartalmazza.

2. táblázat: *Magzati Kötődés Kérdőíven elvégzett szerkezeti elemzések eredményei*

	Eredeti két faktoros struktúra	Egy faktoros struktúra	Bifaktoros struktúra
CFI	0,771	0,671	0,974
TLI	0,726	0,611	0,963
RMSEA	0,092; 90% CI [0,08-0,104]	0,11; 90% CI [0,098-0,122]	0,034; 90% CI [0,009-0,052]
χ^2	$\chi^2(76) = 267,663$; p<0,001	$\chi^2(77) = 352,554$; p<0,001	$\chi^2(63) = 84,523$; p = 0,037

3.3.3 Apai bevonódás

A gyermekvárással kapcsolatos különböző periódusokba való apai bevonódás mérésére három különböző, angol nyelvű kérdőív alapján alkottunk meg egy, a kutatásunk szempontjából releváns magyar nyelvű kérdéssort. A vizsgálat során három időszakot tanulmányoztunk: a várandósság ideje alatti bevonódást, a szülés élményébe való kívánt bevonódást, valamint a szülést követő időszakban zajló csecsemőgondozási tevékenységekbe való tervezett bevonódást. Az apai bevonódással kapcsolatos kérdéseket a férfi kitöltőknek magukra vonatkozóan, míg a női résztvevőknek a párjukkal kapcsolatos elvárásaikra, igényeikre vonatkozóan kellett megválaszolniuk.

A várandósság ideje alatti bevonódás mérésére Bronte-Tinkew és munkatársai (2006, idézi Martin és mtsai, 2007) által használt 6 ítemes kérdéssor általunk fordított, magyar változatát alkalmaztuk. Az eredeti kérdőívtől eltérően a résztvevők egy 5 fokú Likert-skálán kellett meghatározzák, hogy milyen gyakorisággal végzik vagy kívánnák, hogy párjuk végezze a megadott tevékenységeket, ahol az 1-es érték a „soha”, az 5-ös érték pedig a „mindig” jelentést hordozta (Például: “Milyen gyakran vesz részt ultrahang vizsgálaton?” vagy “Mit szeretne, párja milyen gyakran kísérje el ultrahang vizsgálatra?”).

A szülés élményében való részvétel iránti attitűdöt Hollins Martin (2008) által megalkotott kérdéssor egyes, számunkra releváns tételeivel vizsgáltuk, szintén magyar fordításban. Az eredeti 25 tételből 4 ítemet választottunk ki és használtunk fel a jelen kutatáshoz (item 1, 6, 7, 21). A kutatási személyeknek ebben az esetben is egy 5 pontos Likert-skálán volt lehetőségük válaszolni, és megjelölni az adott állítással való egyetértésük mértékét, ahol az 1-es érték az „egyáltalán nem értek egyet”, míg az 5-ös érték a „teljesen egyetértek” opciókat jelöli. (Például:

„Jelen szeretnék lenni a gyermekem születésénél.” vagy „Szeretném, hogy a párom jelen legyen a gyermek születésénél.”)

A születés utáni első év tekintetében pedig a magyar nyelvű kérdéseket Bronte-Tinkew és munkatársai (2006) munkája alapján választottuk ki. A kiemelt 12 tétel segítségével azt mértük, hogy az egyének milyen gyakran szeretnék, vagy szeretnék párjukat, hogy egy adott tevékenységet végezzenek a gyermek születése utáni első évben: kognitívan stimuláló tevékenységek (pl. képeskönyvet nézegessenek, mesét meséljenek), fizikai gondozás (pl. pelenkát cseréljenek, megetessék a gyermeket), melegséget, törődést kifejező tevékenységek (pl. kézben tartsák a babát), nevelő tevékenységek (pl. ölbéli játékokat játszanak) vagy gondozási tevékenységek (pl. felkeljenek a gyermekhez éjszaka, otthon maradjanak vele, ha beteg, megnyugtassák, ha zaklatott, megfürdessék, elvigyék sétálni vagy felöltöztessék). A válaszadás 5 fokú Likert-skálán történt, amin az 1-es a „soha”, az 5-ös a „minden nap” lehetőséget jelölte.

Ezen kérdőívek megnevezett tételeinek a leírt sorrendben való összeillesztésével hoztuk létre az általunk használt apai bevonódás kérdőívet. A kérdéssor végül összességében 22 itemet tartalmazott (lásd 4. sz. *melléklet*), minden esetben 5 szintű válaszlehetőséggel, így a legerősebb apai bevonódást vagy arra való vágyat indikáló, legmagasabb elérhető pontszám 110 volt. A tételeket együttesen vizsgálva a skála reliabilitási analízise meglehetősen magas megbízhatóságot mutatott ($\alpha = 0.815$; $M = 4,122$; $SD = 0,451$; $n = 208$).

Szeretnénk kiemelni, hogy bár az apai bevonódás esetén fizikai részvételről, és érzelmi beleélésről egyaránt beszélhetünk (May, 1982), mégis, jelen kutatásunkban a jelenségnek előbbi, viselkedéses aspektusát vettük górcső alá. Ezen döntésünk háttérében elsősorban az állt, hogy meglátásunk szerint az apai bevonódásról gondolkodó szerzők alapvetően inkább egy konkrét viselkedéses részvételre utalnak, és kevésbé az érzelmi aspektusra – tehát a szakirodalom alapján azt találtuk, hogy ez lehet a bevett módja a jelenség mérésének (Lamb, 2000).

3.3.4 Az apai bevonódási kérdőív szerkezeti elemzése

Annak érdekében, hogy megállapítsuk az általunk összetett Apai Bevonódás Kérdőív szerkezeti felépítését, két külön feltáró faktorelemzést hajtottunk végre, elkülönítve a női és a férfi alternatíváját a skálának, ezzel elválasztva az apa saját bevonódására vonatkozó értékét, valamint az anya elvárásait az apa bevonódásával kapcsolatban.

A férfi apai bevonódás skálán elvégzett feltáró faktoranalízis során a Bartlett-teszt eredményei ($\chi^2(231) = 672,662$; $p < 0,001$) azt mutatták, hogy az adatok megfelelőek a feltáró elemzésre, a KMO értékek ($KMO = 0,701$) bár nem voltak megfelelően magasak, de nem zárták ki az elemzés kivitelezését. A struktúra feltárása 1-nél nagyobb sajátértékeken alapult a minimális reziduálok kizárásával, amihez főtengety elemzést alkalmaztunk, ferde (oblimin) forgatással. Az eredmények 3 faktort jeleztek, azonban rossz illeszkedési mutatókkal ($\chi^2(168) = 210,772$; $p = 0,014$; $RMSEA = 0,059$; 90% CI $[0,029 - 0,085]$; $TLI = 0,86$) és alacsony faktorok közötti korrelációval ($r_{1-2} = (-0,012)$; $r_{1-3} = 0,246$; $r_{2-3} = 0,024$), valamint csak a teljes variancia 41,968%-át magyarázták. Továbbá a saját értékek lefutási görbéje, a Scree-teszt sem teljesen felelt meg a 3 faktoros szerkezetnek, inkább 2 faktort valószínűsített. Ezen eredményeket figyelembe véve a skálát 2 faktorba kényszerítve vizsgáltuk tovább és az alacsony faktortöltésű tételeket ($< 0,4$) eltávolítottuk a modellből. A módosítások elvégzését követően a Bartlett-teszt eredményei ($\chi^2(120) = 480,206$; $p < 0,001$) és a magas KMO értékek ($KMO = 0,807$) alapján az adatok megfelelőnek bizonyultak az újabb feltáró analízis elvégzésére. Ezen modell alapján az abszolút illeszkedési mutatók optimális értékei ($RMSEA = 0,0$; 90% CI $[0,0 - 0,057]$; $TLI = 1,019$; $\chi^2(89) = 84,081$; $p = 0,628$) alátámasztották a 2 faktoros szerkezet alkalmasságát. Ez a 2 faktoros struktúra egy 16 és egy 4 itemes alfaktort rajzolt ki, amelyek nagyon gyengén, alig korreláltak ($r = (-0,006)$). Az első faktor a teljes variancia 27,363%-át magyarázta, és főként az édesanya segítségére és a már megszületett gyermekkel kapcsolatos apaságra, gondozásra vonatkoztak, amelyek nagyrészt a jövőbeni tevékenységekre irányultak (apai bevonódás a várandósság alatt: item 1, 5; apai bevonódás a születés utáni első évben: item 1, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12). Ennek az alskálának a *Funkcionális apaszerep* nevet adtuk. A második faktor a teljes variancia 18,048%-át magyarázta a négy, kizárólag a szülés élményére vonatkozó tétellel (apai bevonódás a szülés alatt: item 1, 2, 3, 4). Ezt, ennek megfelelően, *Apás szülés* alskálának neveztük el. A végső eredmények az 5. sz. mellékletben tekinthetők meg.

A női al minta apai bevonódásra irányuló adatai egyértelműen alkalmasnak mutatkoztak a feltáró faktorelemzésre (Bartlett-teszt: $\chi^2(190) = 1275,551$; $p < 0,001$; $KMO = 0,749$). A faktorok számának meghatározása szintén 1-nél nagyobb sajátértékeken alapult a minimális reziduálok kizárásával, amihez főtengety elemzést alkalmaztunk, ferde (oblimin) forgatással és ebben az esetben is kiestek a modellből az alacsony faktortöltésű értékkel rendelkező tételek ($< 0,4$). Ennek eredményeképpen az analízis eredményei, valamint a saját értékek Scree-teszt görbéje is három dimenziót jelzett a következő sajátértékekkel: 4,283; 2,284; 1,444. A faktorstatisztikák is kedvező értékeket mutattak, és alátámasztották a háromfaktoros szerkezet

alkalmasságát (RMSEA = 0,079; 90% CI [0,065-0,095]; TLI = 0,844; $\chi^2(133) = 249,619$; $p < 0,001$). A három faktor egy 8, egy 4 és egy 8 tételt tartalmazó alskálából állt össze, amelyek gyengén vagy közepesen korreláltak egymással ($r_{1-2} = 0,05$; $r_{1-3} = 0,374$; $r_{2-3} = 0,082$). Az első faktor a teljes variancia 16,625%-át magyarázta és leginkább a leendő baba gondozására vonatkozó itemeket tartalmazott, ahogy az az apák esetében is megfigyelhető volt (apai bevonódás a születés utáni első évben: item 3, 4, 7, 8, 9, 10, 11, 12). Ezt *Funkcionális apaság* alskálának neveztük el. A második faktor által 15,417%-os magyarázatot kaptunk a teljes varianciára, és a férfi kérdőívhez hasonlóan szintén a szülés élményére vonatkozó 4 itemet tartalmazta a többi időszaktól elkülönülve (apai bevonódás a szülés alatt: item 1, 2, 3, 4). Ez az alskála úgyszintén az *Apas szülés* megnevezést kapta. A harmadik faktor által a teljes variancia 13,105%-a nyert magyarázatot. Ez a faktor, amely az apáknál nem különült el, egyaránt tartalmazott a várandósság alatti időszakra és a csecsemőgondozási tevékenységekre utaló itemeket (apai bevonódás a várandósság alatt: item 1, 2, 3, 4, 5, 6; apai bevonódás a születés utáni első évben: item 1, 2). Ennek az alskálának a *Kapcsolódás* nevet adtuk. A végső eredmények a 6. sz. mellékletben tekinthetők meg.

3.3.5 Párkapcsolati Interakció Kérdőív

A párkapcsolati minőség mérésére a Párkapcsolati Interakció Kérdőívet alkalmaztuk (Gilford és Bengston, 1979, magyar fordítása: Kopcsó, 2021). A kérdőív 11 tételt, köztük 6 fordított itemet (item 2, 4, 7, 8, 10, 11) tartalmaz (lásd 7. sz. melléklet). Az egyéneknek egy 5 fokú Likert-skálán volt lehetőségük megadni, hogy a felsorolt interakciók milyen gyakorisággal fordulnak elő a saját párkapcsolatukban a „szinte soha” (1) opciótól a „mindig” (5) lehetőségig. A maximálisan elérhető pontszám 55 volt, ami jó összhangban lévő, gyakoribb pozitív interakciókkal jellemezhető párkapcsolatot mutat. A skála reliabilitásának tesztelése egy magas megbízhatóságot mutató Cronbach-alpha értéket eredményezett ($\alpha = 0,861$; $M = 4,248$; $SD = 0,574$; $n = 208$).

4. Eredmények

4.1 Leíró statisztika

A leíró statisztikát a teljes mintán vizsgáltuk mindhárom mérőeszköz esetén külön-külön. A mért változók teljes mintára vonatkozó leíró statisztikáit a 3. sz. táblázat tartalmazza.

3. táblázat: *A használt skálák leíró statisztikája*

	Min.	Max.	Átlag (M)	Szórás (SD)	Shapiro-W (p)
Magzati Kötődés Kérdőív	44	70	59,481	5,466	W = 0,972; p<0,001
Apai Bevonódás Skála	66	110	90,688	9,92	W = 0,982; p = 0,008
Párkapcsolati Interakció Kérdőív	18	55	46,731	6,319	W = 0,905; p<0,001

4.2 Hipotézisek tesztelése

4.2.1 Az anyai és apai magzati kötődés összehasonlítása

Az első hipotézisünk alapján azt feltételezzük, hogy egy pár esetén az anyai és apai magzati kötődés mértéke között nem figyelhető meg szignifikáns eltérés. Feltevésünk teszteléséhez a 70 párból álló mintát alkalmaztuk, és a normalitás hiányának megfelelően egy Wilcoxon-féle páros t-próbát futtattunk le rajta. A statisztikai elemzés elvégzése után az eredmények szignifikáns különbséget mutattak a két szülő magzati kötődésének mértéke között ($W = 1974$; $p < 0,001$; átlag eltérés = 5,5; 95% CI [3,5 - 7]; effect size = 0,733), jelentősen magasabb prenatális kötődési értékkel az anyák ($M = 61,157$) javára az apákkal ($M = 56,214$) szemben. Ezek alapján a feltételezésünk, miszerint egy pár férfi és női tagjának magzati kötődése hasonló mértékű, nem igazolódott be, mivel az anyák szignifikánsan erősebb prenatális kötődést mutatnak az apákhoz képest. A Wilcoxon-próba eredményeiről részletesebben az *1. sz. ábrán* tájékozódhat.

1. ábra: Wilcoxon-féle páros T-próba eredményei

Paired Samples T-Test

			Statistic	p	Mean difference	SE difference	95% Confidence Interval		Effect Size	
							Lower	Upper		
N_PMAAS_SUM	F_PMAAS_SUM	Wilcoxon W	1974.000 ^a	<.001	5.500	0.858	3.500	7.000	Rank biserial correlation	0.733

^a 3 pair(s) of values were tied

Normality Test (Shapiro-Wilk)

		W	p
N_PMAAS_SUM	- F_PMAAS_SUM	0.963	0.037

Note. A low p-value suggests a violation of the assumption of normality

Descriptives

	N	Mean	Median	SD	SE
N_PMAAS_SUM	70	61.157	62.000	4.738	0.566
F_PMAAS_SUM	70	56.214	56.000	5.738	0.686

4.2.2 Az anya-magzat és apa-magzat kötődés közötti korreláció

A második hipotézisünk szerint várandós párokat vizsgálva az anyai és az apai magzati kötődés mértékében együttjárás figyelhető meg. A feltételezés tesztelésére, mivel a normalitás feltétele nem teljesült, Spearman-féle korrelációs vizsgálatot alkalmaztunk a 70 párból álló mintán. A pár két tagjának magzati kötődése között pozitív kapcsolatot feltételeztünk, de ez az eredményeink alapján nem igazolódott be ($r = 0,153$; $p = 0,206$; $n = 70$).

Azonban a kutatásban vizsgált többi tényező között megfigyelhető néhány más korreláció. A korrelációs mátrix eredményei alapján az apai magzati kötődés a várandós anyák apai bevonódás iránti elvárásaikkal gyenge ($r = 0,239$; $p = 0,046$), míg a férfiak saját apai bevonódási szándékukkal erős ($r = 0,444$; $p < 0,001$) kapcsolatot mutatott. Szintén erős korreláció figyelhető meg az anyák apai bevonódással kapcsolatos igényei és a férfiak apai bevonódásának mértéke között ($r = 0,462$; $p < 0,001$), valamint a férfiak esetében egy közepes mértékű összefüggés látható az apai bevonódásuk mértéke és párkapcsolati interakcióik minősége között ($r = 0,346$; $p = 0,003$). Továbbá, gyenge kapcsolatot találtunk a férfiak apai bevonódása és a nők párkapcsolati interakcióinak minősége esetében ($r = 0,291$; $p = 0,015$). Ennek függvényében tehát megállapíthatjuk, hogy a jelen kutatásban vizsgált minta esetében nem mutatkozott szignifikáns kapcsolat az anyai és apai prenatális kötődés mértéke között, mely lehetséges okai kifejtésre kerülnek a későbbiekben. Azonban eredményünk az egyéb korrelációk kíséretében

értékes információkat szolgáltat a jelenség megértéséhez. A korrelációs tábla az 2. sz. ábrán tekinthető meg.

2. ábra: Korrelációs mátrix

Correlation Matrix		N_PMAAS_SUM	F_PMAAS_SUM	N_AB_SUM	F_AB_SUM	N_PI_SUM	F_PI_SUM
N_PMAAS_SUM	Spearman's rho	—					
	p-value	—					
F_PMAAS_SUM	Spearman's rho	0.153	—				
	p-value	0.206	—				
N_AB_SUM	Spearman's rho	0.212	0.239 *	—			
	p-value	0.078	0.046	—			
F_AB_SUM	Spearman's rho	0.137	0.444 ***	0.462 ***	—		
	p-value	0.260	<.001	<.001	—		
N_PI_SUM	Spearman's rho	0.156	0.091	0.143	0.291 *	—	
	p-value	0.197	0.452	0.238	0.015	—	
F_PI_SUM	Spearman's rho	0.065	0.113	0.113	0.346 **	0.687 ***	—
	p-value	0.593	0.351	0.354	0.003	<.001	—

Note. * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Jelmagyarázat. N=nő, F=férfi, PMAAS=magzati kötődés mértéke, AB=apai bevonódás, PI=párkapcsolati interakciók minősége

4.2.3 Az anyai és apai prenatális kötődés korrelációjának moderációs analízise

A harmadik hipotézisünk alapján az apai bevonódás, az anya elvárása az apai bevonódással kapcsolatban, valamint a szülők párkapcsolati interakcióinak minősége moderálják az anyamagzat és az apa-magzat kötődés kapcsolatának erősségét. A hipotézis vizsgálatához minden esetben moderációs analízist alkalmaztunk a párokat tartalmazó mintán ($n = 70$). A próba eredményei interakció szintjén sehol sem mutattak jelentős eredményt, ugyanakkor néhány moderátor változó szignifikáns hatást jelzett a kimeneti változóra (apai magzati kötődés). Az apai bevonódás moderáló hatásának vizsgálatakor azt találtuk, hogy az apai bevonódás szignifikánsan ($b = 0,232$; 95% CI $[0,118 - 0,345]$; $z = 4,001$; $p < 0,001$), valamint az édesanya magzati kötődése tendencia szinten ($b = 0,016$; 95% CI $[(-0,237) - 0,269]$; $z = 0,126$; $p = 0,9$) bejósolja az édesapa magzati kötődésének mértéket, azonban a két változó (anyai magzati kötődés és apai bevonódás) között nem figyelhető meg szignifikáns interakció. Ezen kívül a további elemzések során sem az anya apai bevonódásra irányuló elvárásai, sem a két szülő párkapcsolati interakcióinak minősége tekintetében nem találtunk szignifikáns hatást. Mindez alapján kijelenthetjük, hogy összességében egyik tényezőnek sincsen moderáló szerepe a

szülők magzati kötődése közötti korrelációban, de egyes tényezők összefüggést mutatnak. A moderációs analízis pontos eredményei megtekinthetők a 8. sz. mellékletben, valamint a 3. sz. ábrán.

3. ábra: Az apai bevonódás és a párkapcsolati interakciók moderáló hatása az anya és apa prenatális kötődése közti kapcsolatban

Moderation Estimates

	Estimate	SE	95% Confidence Interval		Z	p
			Lower	Upper		
N_PMAAS_SUM	0.016	0.129	-0.237	0.269	0.126	0.900
F_AB_SUM	0.232	0.058	0.118	0.345	4.001	<.001
N_PMAAS_SUM * F_AB_SUM	0.021	0.017	-0.012	0.054	1.269	0.205

Simple Slope Analysis

Simple Slope Estimates

	Estimate	SE	95% Confidence Interval		Z	p
			Lower	Upper		
Average	0.016	0.132	-0.242	0.274	0.123	0.902
Low (-1SD)	-0.205	0.231	-0.657	0.248	-0.885	0.376
High (+1SD)	0.237	0.206	-0.167	0.641	1.149	0.251

Note. shows the effect of the predictor (N_PMAAS_SUM) on the dependent variable (F_PMAAS_SUM) at different levels of the moderator (F_AB_SUM)

Jelmagyarázat. N=nő, F=férfi, PMAAS=magzati kötődés mértéke, AB=apai bevonódás

4.2.4 A szülő magzathoz való kötődésére vonatkozó modellek

A negyedik kutatási kérdés ellenőrzésére a teljes mintát használtuk fel ($n = 208$), amelyben a nők aránya 66,3% ($n = 138$), a férfiak 33,7% ($n = 70$). Feltevésünk szerint a szülő életkora, a paritás, a gesztációs kor, az apai bevonódás vagy az arra irányuló elvárás, illetve a párkapcsolati interakciók minősége együttesen bejósolják a szülő prenatális kötődésének intenzitását, anyák és apák esetén egyaránt. A feltételezés teszteléséhez lineáris regresszió vizsgálatot futtattunk le a teljes mintán. Az analízisek kimenetele az anyák és az apák esetén is szignifikáns eredményt mutatott.

Édesanyák tekintetében az említett tényezők szignifikáns predikáló hatást mutattak az anyamagzat kötődés mértékére ($F(5; 132) = 3,627$; $p = 0,004$; Adjusted $R^2 = 0,087$), amiben az anya párkapcsolati interakcióinak minősége ($\beta = 0,225$; $t = 2,661$; $p = 0,009$), valamint a gesztációs hét ($\beta = 0,193$; $t = 2,331$; $p = 0,021$) mutatkozott statisztikailag jelentős prediktornak. Az édesapák magzati kötődésének mértékét a felsorolt tényezők szintén jelentősen predikálják

($F(5; 64) = 3,585$; $p = 0,006$; Adjusted $R^2 = 0,158$), amiben kiemelkedő szerepet játszik az apai bevonódás mértékének szignifikáns ($\beta = 0,491$; $t = 4,012$; $p < 0,001$) bejósoló ereje. Ezek alapján megállapíthatjuk, hogy a hipotézisünk helyes volt, és a kijelölt tényezők együttesen szignifikánsan predikálják a szülők prenatális kötődését, ugyanakkor az anyák kötődésének alacsonyabb varianciáját magyarázzák. A pontos predikciós adatokat lásd 9. sz. *mellékletben*.

5. Diszkusszió

Kutatásunk elsősorban arra kereste a választ, hogy van-e kapcsolat az anya-magzat és apa-magzat kötődés között. Ezen asszociáció hátterében moderáló tényezőként olyan jelenségeket vizsgáltunk, mint az apai bevonódás, az anya elvárása az apai bevonódásra, vagy a párkapcsolati interakciók minősége. Véleményünk szerint kutatásunk újszerűnek tekinthető abban, hogy nem csupán az apa bevonódási szándékát vesszük figyelembe, hanem azt is, hogy az édesanya milyen mértékben szeretné, ha a párja részt venne a várandósság, a szülés és a korai gyermekgondozás tevékenységeiben, továbbá, hogy hogyan hat ez kettejük magzathoz való viszonyulására. Mivel kérdéssorunkban mind a várandósság idejére vonatkozó, mind a szülés alatti és szülés utáni időszakra irányuló tételek szerepeltek, így beható képet kaphattunk a jelenség tanulmányozásakor.

Másodsorban arra is kíváncsiak voltunk, hogy egyes feltételezett tényezők (a szülő életkora, paritás, gesztációs kor, az apai bevonódás vagy az anya elvárása az apai bevonódásra vonatkozóan, párkapcsolati interakciók minősége) milyen fokú bejósoló erővel rendelkeznek a szülő-magzat kötődésre nőknél és férfiaknál. Ezt a kérdést regresszióanalízis segítségével vizsgáltuk. Mind a moderációs-, mind a regressziós modell esetén megjelent az apai bevonódás mellett a párkapcsolati interakciók minősége, mint olyan tényező, melynek vizsgálatára a prenatális kötődés szakirodalmában ritkán találtunk példát. Kutatásunk relevanciáját mutatja továbbá, hogy a magyar nyelvű, prenatális kötődést mindkét nem szempontjából vizsgáló és összehasonlító munkával csupán elvétve találkozhatunk.

Munkánk során a szülő-magzat kötődés mérésére egy olyan mérőeszközt validáltunk és alkalmaztunk, melyet írásunk egyik szerzője alapszakos szakdolgozati kutatása során alkotott meg (Szeberényi, 2021). A Magzati Kötődés Kérdőív mind az anyai, mind az apai prenatális kötődés mérésére alkalmas, lehetővé téve ezzel a két nem pontszámainak összehasonlítását. Az újonnan kialakított kérdőíven lefuttatott faktoranalízisek eredményeit kiértékelve az eredeti kétfaktoros modellt nem találtuk megfelelőnek, valamint a feltáró faktorelemzéssel létrejött kétdimenziós szerkezet sem bizonyult alkalmazhatónak, azonban a bifaktoros modell

alátámasztotta a kérdőív egyfaktoros változatának használatát, ami magas megbízhatóságot is mutatott. Így, az elvégzett elemzések eredményeinek megfelelően a Magzati Kötődés Kérdőívet kutatásunkban egydimenziós skálaként alkalmaztuk, és a szülők magzati kötődésének mértékét egyetlen összpontszámmal mértük. Azonban jövőbeli kutatások szempontjából nem elhanyagolható, hogy a bifaktoros elemzés által jelzett két alskála használatával további információkat kaphatunk az adatok kiértékelése során.

Kutatásunkban a prenatális kötődés és az apai bevonódási szándék kapcsolatát korábban még nem kutatott módon vizsgáltuk. Az általunk fellelt szakcikk leginkább elméleti szinten utalt az apai bevonódás szerepére, vagy a jelenséget csupán egy-egy kérdés erejéig vették górcső alá (Habib és Lancaster, 2010; Della Vedova és mtsai, 2019). Ellenben, jelen munkánkban az apai bevonódás átfogó vizsgálatát kíséreltük meg, mely érdekében saját mérőeszközt alkottunk meg. Az Apai bevonódás kérdőív szerkezeti elemzése alapján a faktorstruktúra a következőképpen alakult: a kérdőív férfiak által kitöltött, bevonódási szándékra vonatkozó változatában két faktor különült el, míg a női résztvevők számára készült, anyai elvárásra vonatkozó kérdéssor esetében három faktorba rendeződtek a tételek. A mérőeszköz két variációjában közös volt az, hogy a szülés élményére vonatkozó itemek mindegyike egy faktorba csoportosult, melynek végül az *Apás szülés* elnevezést adtuk. Mindazonáltal, a női és férfi kérdéssor különbözött abban, hogy a fennmaradó tételek miként rendeződtek.

Az apák esetében tehát két faktor különült el, melyek az *Apás szülés*, valamint a *Funkcionális apaszerep* megnevezést kapták. Az előbbi esetében a kérdések az apaság kezdetére vonatkoztak (“Jelen lenni a szülés folyamán a legjobb kezdet az apasághoz.”), valamint arra, hogy az apa hogyan segíti párját a szülés alatt (“Segíteni szeretnék a vajúdas és a szülés során.”). Az alacsony faktortöltést mutató tételek kivétele után a fennmaradó itemek részint az apaságra vonatkoztak: arra, hogy a férfi milyen apa lesz már megszületett gyermeke mellett, hogyan segíti párját a várandósság alatt (“Milyen gyakran vett részt szülésfelkészítő foglalkozáson?”) és a jövőben hogyan fog részt venni a gyermek gondozásában (pl. pelenkát cserélni, megetetni gyermekét, fürdetni, megnyugtatni mikor zaklatott stb.). Ellenben, azok a tételek, melyek az elemzések alapján kivételre kerültek, nagyrészt a magzattal, leendő gyermekkel való kapcsolódásra kérdeztek rá (“Milyen gyakran érezte a születendő babát mozogni?” vagy “Mit gondol milyen gyakran fogja kézben tartani a gyermeket?”), mi több, a várandósság időszakára vonatkozó bevonódás tekintetében csupán azon itemek mutattak megfelelő értékeket, melyek nem a magzattal, hanem annál inkább az édesanyával kapcsolatosak voltak. Lehetséges, hogy

az apák számára maga a bevonódás inkább a hagyományos apai (nemi) szerepeknek megfelelő, “segítő”, “családjáról gondoskodó” jelenlévő apát jelenti, és kevésbé szól a gyermekükhöz fűződő köteléküket erősítő viselkedésekről. Emellett annak magyarázatában, hogy miért a várandósság időszakára vonatkozó tételek mutattak javarészt alacsony faktortöltést, feltételezhetjük, hogy a férfi inkább akként látja magát várandós apaként, ahogy elképzei magát csecsemőgondozó apaként. Elképzelhetőnek tartjuk, hogy mivel az apa fizikailag nem áll olyan testközeli kapcsolatban a magzattal, mint az édesanya, nem olyan megfogható számára a baba jelenléte, ezért leendő gyermekéről szóló fantáziáiban is inkább a születendő csecsemő, s nem a magzat képe jelenik meg. Amennyiben feltételezésünk helyes, akkor az apai bevonódás a férfi perspektívájából mérve inkább a jövőre vonatkozóan, elképzelés szintjén mérhető fel. Ennek magyarázatára két utat tudunk elgondolni. Egyrészt lehetséges, hogy az apa könnyebben kapcsolódik gyermekéhez miután már megszületett (Condon és mtsai, 2013). Másrészt Michael Cole (1995) gondolatait követve felvetődhet, hogy az apa a várandósság alatt inkább saját jövőbe projektált szülősége mentén tudja meghatározni és átélni viszonyulását a gyermekhez.

Az édesanyák számára kialakított, az apai bevonódásra vonatkozó anyai elvárást mérő kérdéssor esetében három faktor határolódott el, amelyeknek az *Apás szülés*, *Funkcionális apaság*, valamint *Kapcsolódás* elnevezést adtuk. A nők esetében is megfigyelhető volt az a tendencia, miszerint egyrészt a szülés élményére vonatkozó itemek jól láthatóan összetartottak (*Apás szülés*), másrészt pedig a leendő baba gondozására vonatkozó tételek a többitől elkülönültek (*Funkcionális apaság*). Ezek mellett azonban egy harmadik szerveződés is megjelent, méghozzá a *Kapcsolódás* faktor, mely az apa magzathoz, illetve csecsemőhöz való kapcsolódását erősítő és elősegítő viselkedési formákat tartalmazta (“Mit szeretne, a párja milyen gyakran nézegessen képeskönyvet gyermekével?” vagy “Mit szeretne, párja milyen gyakran kísérje el ultrahang vizsgálatra?”). Mindez véleményünk szerint arra utalhat, hogy míg a férfi perspektívájából az apai bevonódásnak nem lényegi eleme a gyermekkel való kapcsolódást támogató viselkedésekben való részvétel, addig anyai elvárásként megjelenik a kötődő, érzelmileg bevonódó apa képe.

Bár a szakirodalom összehasonlító vizsgálatainak többsége az anyánál talált magasabb fokú magzati kötődést (Condon, 1985; Mercer és mtsai, 1988; Schodt, 1989; Lorensen és mtsai., 2004; Ustunsoz és mtsai, 2010; Camarneiro és de Miranda Justo, 2017; Della Vedova és mtsai, 2019), nullhipotézisként azt feltételeztük, hogy nem láthatunk majd ilyesfajta nemi eltérést. Úgy gondoltuk, hogy a prenatális kötődés általunk vizsgált aspektusa, a magzathoz fűződő viszony belső, érzelmi megélése anélkül is kifejezésre juthat, hogy az apa olyan fizikai-testi és

közeli kapcsolatban állna a magzattal, mint az édesanya. Ennek ellenére jelen kutatásunk esetében is szignifikáns különbség mutatkozott a két nem tekintetében, hiszen a vizsgálatunkban résztvevő édesanyák magasabb fokú magzati kötődésről számoltak be, mint a leendő édesapák. Mivel kutatásunkban a Magzati Kötődés Kérdőívet egydimenziós mérőeszközként alkalmaztuk, így arról nem rendelkezünk információval, hogy milyen dimenziók mentén alakul a nemek közötti különbség. Ellenben, tekintettel arra, hogy kérdőívünk tételeivel javarészt a prenatális kötődés belső megélésére – és nem külső tapasztalásokra, testi változásokra vagy viselkedéses megnyilvánulásokra – fókuszál, feltételezhetjük, hogy a nemi értelemben vett különbség a kötődés ezen aspektusát tekintve is jelentősnek tekinthető. Az anyák magasabb szintű kötődése véleményünk szerint két tényezővel magyarázható. Egyrészt az anyáknak van egy megkülönböztetett kapcsolatuk a magzattal, amely befolyásolhatja kötődésük intenzitását: a magzat iránti érzelmeik erősségét és a magzattal való képzeletbeli foglalatosság gyakoriságát. Másrészt lehetséges, hogy az anyák jobban vissza tudják adni érzelmeik, gondolataik intenzitását a kérdőívben, mint az apák (Condon, 1985).

Az anyai és apai prenatális kötődés összevetése után második hipotézisünkben azt fogalmaztuk meg, hogy az anya-magzat és apa-magzat kötődés mértéke együttjárást mutat, együtt változik. Ezen feltevésünk azonban nem nyert igazolást, jelen mintákon nem találtunk szignifikáns kapcsolatot az anyai és apai kötődés mértékére vonatkozóan. Az eredményünk háttérében húzódó okok feltárása céljából korábbi, nemzetközi vizsgálatok megfigyeléseit vettük szemügyre. Úgy tűnik a kutatók javarésze gyenge, de konzisztensen pozitív korrelációs kapcsolatot vélt felfedezni az anyai és apai magzati kötődés tekintetében, függetlenül attól, hogy milyen mérőeszközt alkalmaztak a jelenség mérésére (White és mtsai, 1999, Svédország; Ustunsoz és mtsai, 2010, Törökország; van Bakel és mtsai, 2013 Hollandia; Camarneiro és de Miranda Justo, 2017, Portugália) – habár megjegyeznénk, hogy a Magzati Kötődés Kérdőívünk alapjául szolgáló MAAS és PAAS (Condon, 1993) használatával egy olasz kutatás hozzánk hasonló következtetésre jutott, tehát esetükben se mutatkozott szignifikáns korreláció (Della Vedova és mtsai, 2019). A cikk szerzői az eredményeik háttérében a kulturális különbségek meglétét sejtik, mely szempont esetünkben is létjogosultságot nyerhet. Óvatosan azt fogalmaznánk meg közös kulturális vonásként az olaszországi és a magyarországi családfelfogásban, hogy tradicionálisabban szerveződik, és így az anya magzathoz/csecsemőhöz való viszonyulását minőségében és erősségében is eltérőnek és/vagy jelentősebbnek feltételezhetik, mint az apa magzathoz/csecsemőhöz való viszonyulását. Ezen

feltevésünk azonban nehezen ellenőrizhető, hiszen magyar mintán ugyan már vizsgálták az apa-magzat kötődést befolyásoló tényezőket (Andrek, 2019), de még nem vizsgálták az anyai és apai magzati kötődés együttjárását.

A korrelációs vizsgálat után azok tényezőket vettük szemügyre, melyek feltételezésünk szerint moderálják az anya-magzat és apa-magzat kötődés közötti kapcsolatot. Bár úgy tűnt, az apai bevonódás jó bejósolója az apai kötődésnek, felsorolt változóink egyike se mutatott interakciót az anyai prenatális kötődéssel – ennél fogva a megnevezett tényezők nem moderálják az anyai és apai magzati kötődés között feltételezett kapcsolatot. Ezen eredményünk háttérében bizonyára az áll, hogy a korábbi elemzéseink alapján az anya-magzat és apa-magzat kötődés között nem találtunk szignifikáns kapcsolatot, és ezáltal moderációs hatás se érvényesülhetett.

Végezetül pedig negyedik kutatási kérdésünkkel arra kerestünk választ, hogy a vizsgált változóink közül melyek azok, amelyek bejósolják a prenatális kötődés mértékét. Mind az édesanyák, mind az édesapák esetében azt feltételeztük, hogy a szülő életkora, a paritás, a gesztációs kor, az apai bevonódás vagy az anya elvárása arra vonatkozóan, illetve a párkapcsolati interakcióknak a minősége képes lesz valamilyen mértékben bejósolni az anyai- illetve az apai kötődést. Az édesapák esetén az apai bevonódás volt az egyetlen változó, mely ebben a modellben szignifikánsan predikálta az apai magzati kötődést, így úgy tűnik, ezen tényezőhöz képest a többi jelentősége elvész. Az édesanyáknál ugyan szintén egy érvényes regressziós-modellről beszélhetünk, ugyanakkor az említett változók a nők magzatukhoz való kötődését jóval kisebb mértékben tudták bejósolni, mint a férfiak esetében. A nők esetében az édesanya által észlelt párkapcsolati interakciók minősége, illetve a gesztációs kor szignifikáns bejósoló ereje tűnt ki a megnevezett tényezők közül.

A továbbiakban arra szeretnénk részletesen kitérni, véleményünk szerint miért alakultak olyan módon az eredményeink, hogy míg az apai bevonódás jó bejósolója az apa-magzat kötődésnek, és emellett az anya által észlelt párkapcsolati interakciók minősége, illetve a gesztációs hét predikálja az anya-magzat kötődést, addig a többi tényező esetén nem beszélhetünk szignifikáns mértékű bejósoló erőről.

Szülő életkora. Feltételezésünk az volt, hogy az életkor egy olyan faktor, mely hatással van a prenatális kötődés mértékére, így a magasabb életkor alacsonyabb szülő-magzat kötődéssel járhat együtt. Ezen elgondolásunk háttérében az állt, hogy mivel idősebb korban növekedhet a várandóssággal járó kockázatok előfordulása, ezáltal a szülők is óvatosabbak lehetnek a leendő gyermekükhöz való kapcsolódás tekintetében (Della Vedova és mtsai, 2019). Hipotézisünkkel

ellentétben úgy tűnik, jelen mintákon az életkor nem bír szignifikáns bejósoló erővel. Eredményeink talán nem is olyan egyedülállóak, tekintve, hogy míg egyes kutatók negatív korrelációt véltek felfedezni a szülő életkora és a magzati kötődés között (Mercer és mtsai, 1988; Vreeswijk és mtsai, 2014; Camarneiro és de Miranda Justo, 2017; Andrek, 2019), mások nem találtak szignifikáns kapcsolatot e tekintetben (Cranley, 1981; Doan és mtsai, 2003). Mercer és munkatársai (1988) kutatásában a magas és alacsony kockázatú várandósságok esetén vizsgálták az anya-magzat, illetve apa-magzat kötődést, melyek esetén nem találtak szignifikáns különbséget a várandósság veszélyeztetettsége tekintetében. Ezen eredmény szerint lehetségesnek tartjuk, hogy a növekedett kockázat, mint tényező nincs jelentős hatással a magzati kötődésre, ezáltal pedig az életkor se válik szignifikáns bejósolóvá. Mindemellett eredményünk háttérében állhat az is, hogy mintánk az életkor tekintetében viszonylag szűk tartományban mozgott, hiszen a kitöltőink többsége 25-35 életév közé esett.

Paritás. Egyes vizsgálatokban a párok, akik az első gyermeküket várták magasabb fokú prenatális kötődést mutattak (Lorensen és mtsai, 2004; Camarneiro és de Miranda Justo, 2017), jelen mintákon azonban a paritás nem rendelkezett megfelelő mértékű bejósoló erővel. Ennek háttérében állhat, hogy a kitöltőink döntő többségét első gyermeküket váró, leendő szülők tették ki.

Gesztációs kor. Jelen kutatásunk eredményei azt sugallják, hogy míg az anyák esetében a magzat gesztációs kora jó bejósolója az anya-magzat kötődésnek, addig az édesapák esetén nem beszélhetünk ilyesfajta összefüggésről. Andrek Andrea (2019) disszertációjában hasonló megfigyeléseket tett, az édesapákra vonatkozó regressziós modelljében a gesztációs kor szintén nem emelkedett ki a többi tényező közül. Ennek ellenére, mint ahogy azt Doan és munkatársai (2003) összefoglaló cikkében is olvashatjuk, számos longitudinális és keresztmetszeti vizsgálat esetén megfigyelték, hogy a várandósság előrehaladtával a szülő-magzati kötődés intenzitása növekvő tendenciát mutat (Andrek, 2019). Ezek az eredmények a Cranley (1981) által kidolgozott Maternal-Fetal Attachment Scale használatával születtek, mely mérőeszköz hangsúlyt fektet a gesztációs idő múlásával történő változások feltérképezésére. „A MFAS alsóskáláinak pontszámai egyfajta viselkedéses-hierarchia meglétét sugallják, melyben egyes viselkedési formák uralkodónak tűnnek a harmadik trimeszter során” (Cranley, 1981, 284. o). Ezen mérőeszköz használata így mondhatni „felfed egy fejlődésbeli sorrendet bizonyos viselkedések felbukkanásának tekintetében”, ezáltal pedig a prenatális kötődés fejlődését érintő változások is tetten érhetőek (Cranley, 1981, 284. o; Doan és mtsai, 2003). Ezzel szemben, jelen kutatásunkban a Condon (1993) által megalkotott Maternal Antenatal Attachment Scale

(MAAS) és a Paternal Antenatal Attachment Scale (PAAS) alapján készült Magzati Kötődés Kérdőívet alkalmaztuk. Lehetséges, hogy ezen kérdőív a MFAS-el szemben olyan típusú gondolatokra, attitűdökre, viselkedésbeli megnyilvánulásokra kíváncsi, melyeknek kevésbé van köze a várandósság előrehaladtához, így tételei inkább tekinthetők a gesztációs idő szempontjából univerzálisnak. Habár úgy gondoljuk ezen szempontot fontos szem előtt tartanunk eredményeink értelmezésekor, megjegyeznénk, hogy Andrek Andrea (2019) munkájában a MFAS-PFAS magyar adaptációját alkalmazva is a miénkkel konzisztens megfigyeléseket tett. Elengedhetetlen tehát fontolóra vennünk többek között a kulturális különbségek esetleges hatását vagy a jelen mintánk sajátosságait. Kitöltőinknek csupán 33,7%-át képezték férfiak ($n = 70$), tehát a nők esetében egy jóval nagyobb elemszámmal dolgozhattunk ($n = 138$). Mindemellett, bár a gesztációs idő 6-40 hét között mozgott, az átlag a férfiak esetében 24,9-re, nők esetében 25,7-re volt tehető. Tekintettel arra, hogy a kötődés alakulásában az első jelentős mozzanat a 22-26. gesztációs hét körül következik be a magzat mozgásának észlelésével (Condon, 1985; Andrek, 2019), mintánk reprezentativitása és hitelessége az esetben teljesülne, ha a várandósság valamennyi szakaszából rendelkezünk megfelelő számú kitöltővel. Továbbá elképzelhető, hogy az édesanyák esetében az első magzatmozgások érzékelése kevésbé meghatározó esemény, mint a leendő apáknál, hiszen ők már jóval korábban is érzékelhetik gyermekük létezésének bizonyítékait.

Apai bevonódás vagy az arra vonatkozó anyai elvárás. Regressziós elemzéseink alapján úgy tűnik, jó előrejelzője az apai prenatális kötődésnek, hogy a férfi milyen mértékben kíván bevonódni a szülés élményébe és gyermekének gondozásába, mennyiben fontos számára apai aktivitása, a közös szülőség. Ezen meglátásunkkal konzisztens módon elemzéseink alapján pozitív, erős mértékű korreláció áll fenn az apai magzati kötődés, valamint az apai bevonódási szándék között. Mindemellett górcső alá vettük az apai bevonódásra vonatkozó anyai elvárás szerepét is, ami bár úgy tűnik, nem bejósolója az anya-magzat kötődésnek, ellenben gyenge erősségű korrelációt mutat az apai prenatális kötődéssel. Úgy tűnik tehát, hogy sejtéseinknek megfelelő módon az apai bevonódás, illetve az arra irányuló anyai elvárás jelentős szerepet játszik abban, hogy az apa miként kapcsolódik még meg nem született gyermekéhez.

Párkapcsolati interakciók. A párkapcsolati minőség tekintetében szintén megfigyelhető az a tendencia, miszerint egyes kutatók szignifikáns korrelációt véltek felfedezni a jelenség és a magzati kötődés között (Weaver és Cranley, 1983; Mercer és mtsai, 1988; Ulu és Bayraktar, 2018; Andrek, 2019), míg mások mintáján nem mutatkozott jelentős kapcsolat (Müller, 1989; Morris és mtsai, 2022). Jelen kutatásunkban a párkapcsolati minőség mérése céljából a

párkapcsolati interakciókat vettük szemügyre, melyre más, prenatális kötődést tárgyaló szakirodalmakban nem találtunk példát. Míg az apai regressziós modell esetében a párkapcsolati interakciók minősége nem emelkedett ki a többi tényező közül, addig úgy tűnik, hogy az anya által észlelt párkapcsolati interakciók minősége önmagában is jó bejósolója az anya-magzat kötődésnek. Eredményünk azt sejteti, hogy a kismamák magzati kötődésének alakulásában fontos tényező lehet a párkapcsolati minőség, a partnerükhöz való érzelmi közelség. Ennek általunk feltételezett okát a társas támogatás jelenségével összefüggésben fogalmaznánk meg. Az édesanyák számára a várandósság a befelé fordulás, leendő gyermekükkel való kapcsolódás, az anyává válás időszaka. Az anyai belemerüléshez, majd később a megfelelő anyai működéshez az édesanyának külső támogatásra van szüksége, melyet rendszerint párja biztosít - ezáltal a férfi olyan biztonságos környezetet teremt a nő számára, melyben ő befelé figyelhet, képessé válik megóvni gyermekét (Winnicott, 2004). Az észlelt párkapcsolati minőség, a partnerkapcsolaton belüli szociális támogatás anya-magzat kötődésben betöltött szerepére számos szerző hívja fel a figyelmet (Ulu és Bayraktar, 2018; McNamara és mtsai, 2019;), ami úgy tűnik magyar mintán is létjogosultságot nyer (lásd még: Andrek, 2019). Ellenben kutatásunk meglepő eredménye, hogy az apák esetében nem beszélhetünk ilyen hatásról: lehetséges tehát, hogy míg az apa-magzat kötődésben az apai bevonódás lényeges szerepet játszik, addig a párkapcsolati minőség kevésbé fontos a magzattal való kapcsolódásuk szempontjából. Bár ezen eredményünk nem egyedüli (Müller, 1989; Morris és mtsai, 2022), háttérben állhat, hogy a miénkkel inkonzisztenciát mutató kutatások e jelenséget nem a párkapcsolati interakciók minőségének szempontjából közelítették meg.

Összefoglalva tehát, kutatásunk fő célja az anya-magzat és apa-magzat kötődés összefüggéseinek feltárása volt. Eredményeink szerint az anyai és apai prenatális kötődés mértéke között szignifikáns korreláció nem áll fenn, ezt a kapcsolatot pedig nem moderálják olyan tényezők, mint az apai bevonódás, az édesanya apai bevonódással kapcsolatos elvárásai, vagy a párkapcsolati interakciók minősége. Az általunk feltételezett regressziós modellekben a férfiak esetében az apai bevonódás emelkedett ki a változók közül, ami úgy tűnik, önmagában szignifikáns bejósolója lehet a prenatális kötődésnek. A női regressziós modell esetében a vizsgált tényezők közül a gesztációs hét, illetve az észlelt párkapcsolati minőség rendelkezett önmagában is szignifikáns bejósoló hatással.

6. Kutatásunk limitációi

Véleményünk szerint alapvető fontosságú, hogy a prenatális kötődést befolyásoló tényezők ne csupán a nők, hanem a férfiak esetében is feltárásra kerüljenek, hiszen az apa kapcsolódása a növekvő babához hatással lehet a későbbi szülő-gyermek kapcsolatra és kötődésre, emellett pedig a gyermek jóllétére, egészséges fejlődésére is (Ustunsoz és mtsai., 2010; Della Vedova és mtsai, 2019). Ezen kívül eredményeink rávilágítanak annak fontosságára, hogy a gyermek érkezésére való felkészülés részét képezze a szülők közelségének a támogatása, hiszen az apák kötődése kapcsolatba hozható az apai bevonódási szándékkal. Úgy gondoljuk továbbá, hogy kutatásunk relevanciáját jelzi, miszerint a várandósság pszichológiájának szakirodalmában csupán elvétve találkozhatunk olyan magyar nyelvű írással, mely a prenatális kötődést a két nem tekintetében egyaránt vizsgálja.

Jelen kutatásunknak újszerűsége tehát a választott témánk magyar mintán való vizsgálatában rejlik, ami mellett kísérletet tettünk egy átfogó, anyai és apai magzati kötődés mérésére egyaránt alkalmas kérdőív megalkotására, validálására. Ezáltal pedig eredményeink elemzésekor figyelembe kell vennünk, hogy a szakirodalomban fellelhető korábbi kutatások nem az általunk használt kérdőívvel dolgoztak, ráadásul a miénktől igen eltérő és nagyobb elemszámú mintán. Mindemellett az apai bevonódási szándék, illetve az arra vonatkozó anyai elvárás vizsgálata állt célkitűzéseink között, amely érdekében egy átfogó, a bevonódás várandósság alatti, szülés élményére, és csecsemőgondozásra vonatkozó aspektusát egyaránt magában foglaló mérőeszközt alkottunk meg. Fontos azonban megjegyeznünk, hogy míg a kérdőív anyai változatára vonatkozóan egy relatíve nagyobb mintával dolgozhattunk ($n = 138$), addig az apai kérdőív validálásához csupán 70 főt volt lehetőségünk bevonni, ami hatással lehetett méréseink kimenetelére.

Kutatásunk eredményeként mélyebb belátást nyerhettünk az anyai és apai prenatális kötődés összefüggéseibe, mindazonáltal munkánk során különféle kérdések, limitációk is felmerültek. Mindenekelőtt szeretnénk kitérni a relatíve alacsony elemszámú mintánkhoz fűződő nehézségekre. A random online mintagyűjtés következtében a felmért demográfiai adatok egyike sem mutatott normál disztribúciót (pl.: nem, életkor, párkapcsolati státusz, gesztációs hét, paritás stb.), ami azt indikálhatja, hogy a jelen kutatásban vizsgált minta nem megfelelően reprezentálja a teljes populációt. Többek között ezen kihívásra teszünk utalást a megvitatás regressziós modellünkre vonatkozó részében. Mintánk bővítésének szükségességét támasztja alá továbbá, hogy bár kutatásunk fókuszába az apák magzati kötődése került, mégis, a teljes mintában csupán 70 férfi szerepelt a 138 női kitöltő mellett.

A fentiek mellett arra szeretnénk felhívni a figyelmet, hogy kutatásunk során az adatgyűjtés online felületeken, főleg kismamák részére létrehozott Facebook-csoportokban valósult meg, ami pedig kedvezőtlen hatással lehetett a prenatális kötődés mértékét érintő válaszok változatosságára. Feltételezhetjük ugyanis, hogy a kérdőívesomag kitöltésének önkéntes jellege okán főleg olyan várandós anyákat és párokat értünk el, akik aktívan készülnek gyermekük érkezésére, és várhatóan nagyobb fokú magzati kötődésről is számolnak be. Emellett az online kérdéssor önkitöltéses jellegéből fakadóan számolnunk kell olyan tényezőkkel is, mint a szociális kíváncsiság, vagy pedig, hogy nem tudjuk biztosítani a résztvevő számára a zavartalan, önálló kitöltést.

Ezen felvetések ellenére úgy gondoljuk kutatásunk sikeresnek bizonyult, hiszen eredményeink rámutatnak annak fontosságára, hogy az anyai és apai prenatális kötődést együttesen, egymás kontextusában vizsgáljuk, ami mellett az apa-magzat kötődés esetén kiemelt fontosságú lehet az édesapa bevonódási szándéka.

7. Köszönetnyilvánítás

A pályamű szerzői szeretnének köszönetet mondani mindazoknak, akik segítettek minket a kutatásunk folyamán, és hozzájárultak jelen írásunk létrejöttéhez. Elsősorban hálával tartozunk konzulensünknek, Dr. Pohárnok Melindának, aki végtelen türelmével, valamint odaadó munkájával támogatott és motivált bennünket az elmúlt hónapok során. Továbbá köszönettel tartozunk Dr. Láng Andrásnak a meglátásaiért, értékes tanácsaiért, illetve a statisztikai elemzések során nyújtott szakértelméért. Végül, de nem utolsó sorban köszönjük szeretteinknek, hogy kitartottak mellettünk és hogy mindenben számíthattunk rájuk. Köszönjük!

8. Irodalomjegyzék

- Alio, A. P., Lewis, C. A., Scarborough, K., Harris, K., & Fiscella, K. (2013). A community perspective on the role of fathers during pregnancy: a qualitative study. *BMC pregnancy and childbirth*, 13(1), 1-11. DOI: <https://doi.org/10.1186/1471-2393-13-60>
- Andrek, A. (2019). A szülő–magzat kötődést befolyásoló tényezők. PhD értekezés: ELTE PPK Pszichológia Doktori Iskola.
- van Bakel, H. J., Maas, A. J., Vreeswijk, C. M., & Vingerhoets, A. J. (2013). Pictorial representation of attachment: measuring the parent-fetus relationship in expectant mothers and fathers. *BMC pregnancy and childbirth*, 13(1), 1-9.
- Brandon, A. R., Pitts, S., Denton, W. H., Stringer, C. A., & Evans, H. (2009). A history of the theory of prenatal attachment. *Journal of prenatal & perinatal psychology & health: APPPAH*, 23(4), 201.
- Bronte-Tinkew, J., Carrano, J., & Guzman, L. (2006). Resident Fathers' Perceptions of Their Roles and Links to Involvement with Infants. *Fathering: A Journal of Theory, Research & Practice about Men as Fathers*, 4(3). DOI: <https://doi.org/10.3149/fth.0403.254>
- Camarneiro, A. P. F., & de Miranda Justo, J. M. R. (2017). Prenatal attachment and sociodemographic and clinical factors in Portuguese couples. *Journal of reproductive and infant psychology*, 35(3), 212-222. DOI: <https://doi.org/10.1080/02646838.2017.1297889>
- Cole, M. (1995). Culture and cognitive development: From cross-cultural research to creating systems of cultural mediation. *Culture & Psychology*, 1(1), 25-54. DOI: <https://doi.org/10.1177/1354067X9511003>
- Condon, J. T. (1985). The Parental–foetal relationship-a comparison of male and female expectant parents. *Journal of Psychosomatic Obstetrics & Gynecology*, 4(4), 271-284. DOI: <https://doi.org/10.3109/01674828509016729>
- Condon, J. T. (1993). The assessment of antenatal emotional attachment: development of a questionnaire instrument. *British journal of medical psychology*, 66(2), 167-183 DOI: <https://doi.org/10.1111/j.2044-8341.1993.tb01739.x>
- Condon, J. T., & Corkindale, C. (1997). The correlates of antenatal attachment in pregnant women. *British Journal of Medical Psychology*, 70(4), 359-372. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.2044-8341.1997.tb01912.x>
- Condon, J., Corkindale, C., Boyce, P., & Gamble, E. (2013). A longitudinal study of father-to-infant attachment: antecedents and correlates. *Journal of Reproductive and Infant Psychology*, 31(1), 15-30. DOI: <https://doi.org/10.1080/02646838.2012.757694>
- Cranley, M. S. (1981). Development of a tool for the measurement of maternal attachment during pregnancy. *Nursing research*, 30(5), 281-284. DOI: <https://psycnet.apa.org/doi/10.1097/00006199-198109000-00008>

- Della Vedova, A. M., Cristini, C., & Bizzi, F. (2019). Prenatal attachment, distress symptoms and psychosocial variables in a sample of Italian first-time parents. *Life Span. Disabil*, 22, 255-285.
- Doan, H. McK., Cox, N. L. & Zimerman, A. (2003). The Maternal Fetal Attachment Scale: some methodological ponderings. *Journal of Prenatal & Perinatal Psychology & Health* 18, 167-188.
- Fijałkowska, D., & Bielawska-Batorowicz, E. (2019). A longitudinal study of parental attachment: pre- and postnatal study with couples. *Journal of reproductive and infant psychology*, 38(5), 509-522. DOI: <https://doi.org/10.1080/02646838.2019.1665172>
- Gilford, R. és Bengtson, V. (1979). Measuring Marital Satisfaction in Three Generations: Positive and Negative Dimensions. *Journal of Marriage and Family*, 41(2), 387–398. DOI: <https://doi.org/10.2307/351705>
- Habib, C. és Lancaster, S. (2010). Changes in identity and paternal–foetal attachment across a first pregnancy, *Journal of Reproductive and Infant Psychology*, 28(2), 128-142, DOI: <https://doi.org/10.1080/02646830903298723>
- Hámori E. (2018). Kötődéelmélet régen és ma. Akadémiai Kiadó. <https://doi.org/10.1556/9789634542537>. (Letöltve: 2022.09.06. https://mersz.hu/hivatkozas/m375krem_14_p1#m375krem_14_p1)
- Hollins Martin, C. J. (2008). A tool to measure fathers attitudes towards and needs in relation to birth participation. *British Journal of Midwifery*. Vol. 16 (7): 432-437. DOI: <https://doi.org/10.12968/bjom.2008.16.7.30463>
- Kerekes Zs. (2017). Biztos bázis (II.): Szülővé válás és párkapcsolat. In Sz. Makó H., Veszprémi B. (szerk.), A párkapcsolattól a gyermekágyig (61-83. o.)
- Kopcsó, 2021. In: Veroszta Zs., Boros J., Kapitány B., Kopcsó K., Leitheiser F., Szabó L., Spéder Zs. (szerk.), Várandósság Magyarországon. Jelentés a Kohorsz '18 Magyar Születési Kohorszvizsgálat 1. hullámáról. Kutatási Jelentések 104. KSH Népeségtudományi Kutatóintézet, Budapest. (59. oldal) DOI: <https://doi.org/10.21543/Kut.2021.104>
- Lamb, M. E. (2000). The history of research on father involvement: An overview. *Marriage & family review*, 29(2-3), 23-42. DOI: https://doi.org/10.1300/J002v29n02_03
- Lorensen, M., Wilson, M., & White, M. (2004). Norwegian families: transition to parenthood. *Health care for women international*, 25(4), 334-348. <http://dx.doi.org/10.1080/07399330490278394>
- Maas, A. J., Vreeswijk, C. M., de Cock, E. S., Rijk, C. H., & van Bakel, H. J. (2012). “Expectant Parents”: Study protocol of a longitudinal study concerning prenatal (risk) factors and postnatal infant development, parenting, and parent-infant relationships. *BMC Pregnancy and Childbirth*, 12(1), 1-8. DOI: <https://doi.org/10.1186/1471-2393-12-46>

- Martin, L. T., McNamara, M. J., Milot, A. S., Halle, T., & Hair, E. C. (2007). The effects of father involvement during pregnancy on receipt of prenatal care and maternal smoking. *Maternal and child health journal*, 11(6), 595-602. DOI: <http://doi.org/10.1007/s10995-007-0209-0>
- Makó, H. S., & Deák, A. (2014). Reliability and validity of the Hungarian version of the Maternal Antenatal Attachment Scale. *International Journal of Gynecological and Obstetrical Research*, 2(1), 1-13.
- May, K.A. (1982). Three phases of father involvement in pregnancy. *Nursing Research*, 31(6), 337–342. DOI: <https://psycnet.apa.org/doi/10.1097/00006199-198211000-00004>
- McNamara, J., Townsend, M. L., & Herbert, J. S. (2019). A systemic review of maternal wellbeing and its relationship with maternal fetal attachment and early postpartum bonding. *PloS one*, 14(7), DOI: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0220032>
- Mercer, R.T., Ferketich, S., May, K., DeJoseph, J., Sollid, D. (1988). Further exploration of maternal and paternal attachment. *Research in Nursing and Health* 11, 83–95. <https://doi.org/10.1002/nur.4770110204>
- Morris, A. R., Aviv, E. C., Khaled, M., Corner, G. W., & Saxbe, D. E. (2022). Prenatal romantic relationship satisfaction predicts parent–infant bonding for fathers, but not mothers. *Couple and Family Psychology: Research and Practice*. Absztrakt forrása: APA PsycNet <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/cfp0000225>
- Müller, M. E. (1989). *The development and testing of the Müller Prenatal Attachment Inventory* (Doctoral dissertation, University of California, San Francisco). (Letöltve: 2022. 09.10. <https://escholarship.org/uc/item/7vt0v2kf>)
- Righetti, P. L., Dell'Avanzo, M., Grigio, M., & Nicolini, U. (2005). Maternal/paternal antenatal attachment and fourth-dimensional ultrasound technique: A preliminary report. *British Journal of Psychology*, 96(1), 129-137. DOI: <https://doi.org/10.1348/000712604X15518>
- Rubin, R. (1976). Maternal tasks in pregnancy. *Journal of Advanced Nursing*, 1(5), 367-376. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.1976.tb00921.x>
- Schodt, C.M. (1989). Parental–fetal attachment and couvade: a study of patterns of human environment integrality. *Nursing Science Quarterly* 2, 88–97. <https://doi.org/10.1177%2F089431848900200208>
- Szeberényi Noémi (2021): Antenatal Attachment of Expectant Parents in the light of their Relational Quality and Mental Health. BA Thesis, UP Institutes of Psychology. Manuscript.
- Ustunsoz, A., Guvenc, G., Akyuz, A., & Oflaz, F. (2010). Comparison of maternal–and paternal–fetal attachment in Turkish couples. *Midwifery*, 26(2), 1-9. <https://doi.org/10.1016/j.midw.2009.12.006>

- Ulu, P. G., & Bayraktar, S. (2018). Investigation of Variables Related to Prenatal Bonding Levels in Pregnant Women. In *Yeni Symposium* 56(2), 2-8. DOI: <https://doi.org/10.5455/NYS.20180629015333>
- Vreeswijk, C. M., Maas, A. J., Rijk, C. H., & van Bakel, H. J. (2014). Fathers' experiences during pregnancy: Paternal prenatal attachment and representations of the fetus. *Psychology of Men & Masculinity*, 15(2), 129. DOI: <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/a0033070>
- Weaver, R. H., & Cranley, M. S. (1983). An exploration of paternal-fetal attachment behavior. *Nursing Research*, 32(2), 68-72. DOI: <https://psycnet.apa.org/doi/10.1097/00006199-198303000-00002>
- White, M.A., Wilson, M.E., Elander, G., Persson, B. (1999). The Swedish family: transition to parenthood. *Scandinavian Journal of Caring Sciences* 13, 171–176. <https://doi.org/10.1111/j.1471-6712.1999.tb00536.x>
- Wilson, M.E., White, M.A., Cobb, B., Curry, R., Greene, D., Popovich, D. (2000). Family dynamics, parental–fetal attachment and infant temperament. *Journal of Advanced Nursing* 31, 204–210. <https://doi.org/10.1046/j.1365-2648.2000.01245.x>
- Winnicott, D. W. (2004). Gondoskodás a gyermekről egészségben és válságban. In: Péley B. (szerk.) *A kapcsolatban bontakozó lélek. Válogatott tanulmányok.* (126-132.)